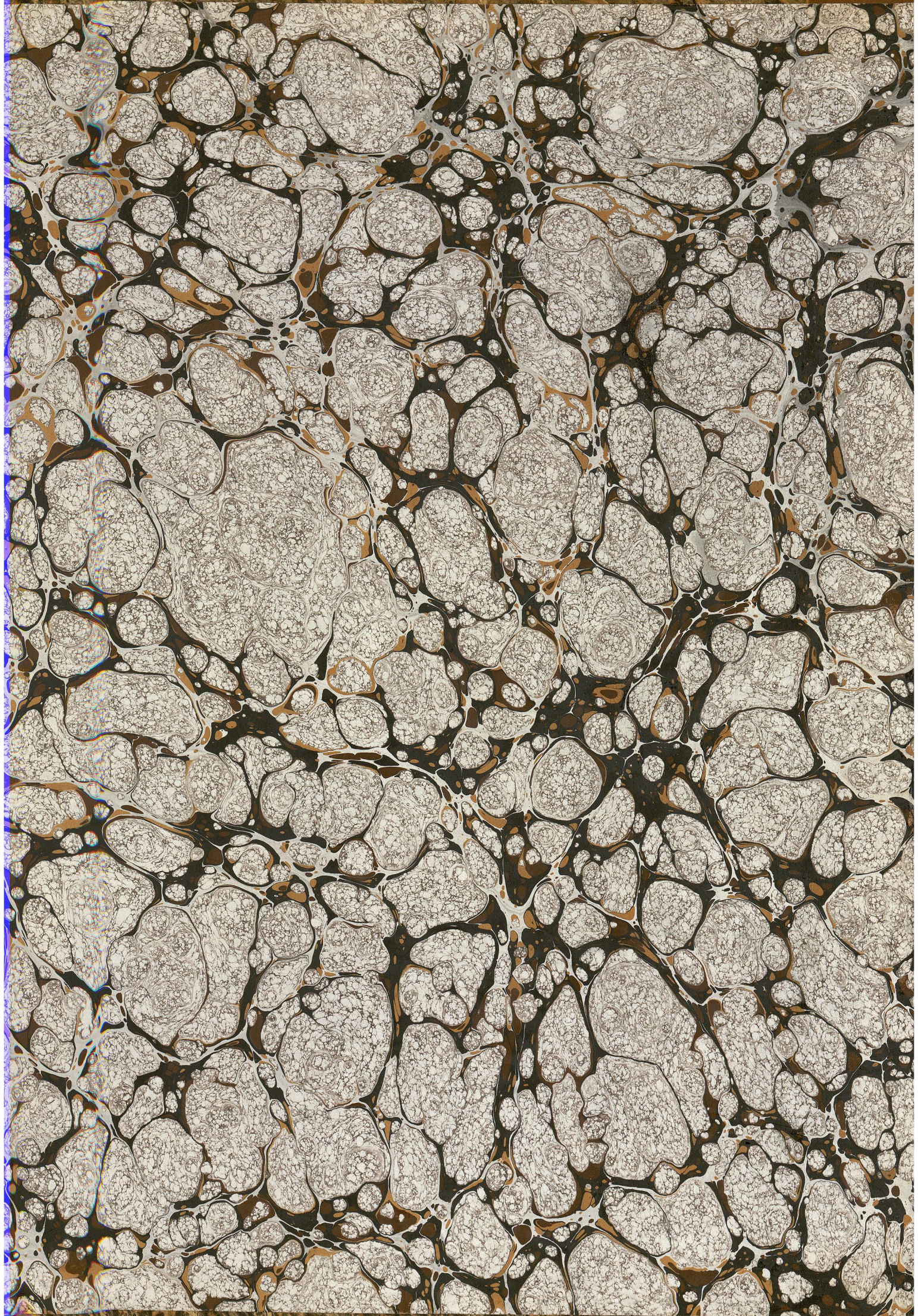

BIBL.
UNIVERSIT.
MS.
149

OPPORTES
IN ERS
VINTA

Ms 149

O. RONTII FINÆI

DELPHINATIS, REGII
MATEMATICARVM LV

TETIÆ PROFESSORIS, *Astrolabium, organum, nomina*

De ratione partium, utriusque Astrolabij si-
ne Planisphaerij, Libri III, Geogra-

phicis canonicis, ab eodem Orontio
recens excogitatis illustratis :

Vna cum ipso instrumento,
nona et admodum de-
gantibus usque para-
tissima descri-
ptione fabri-
cato.

1 5 4 6.

LV TETIÆ PARIſIORVM

Cum amplissimo Regis privilegio
legio ipsi authorij concessa.

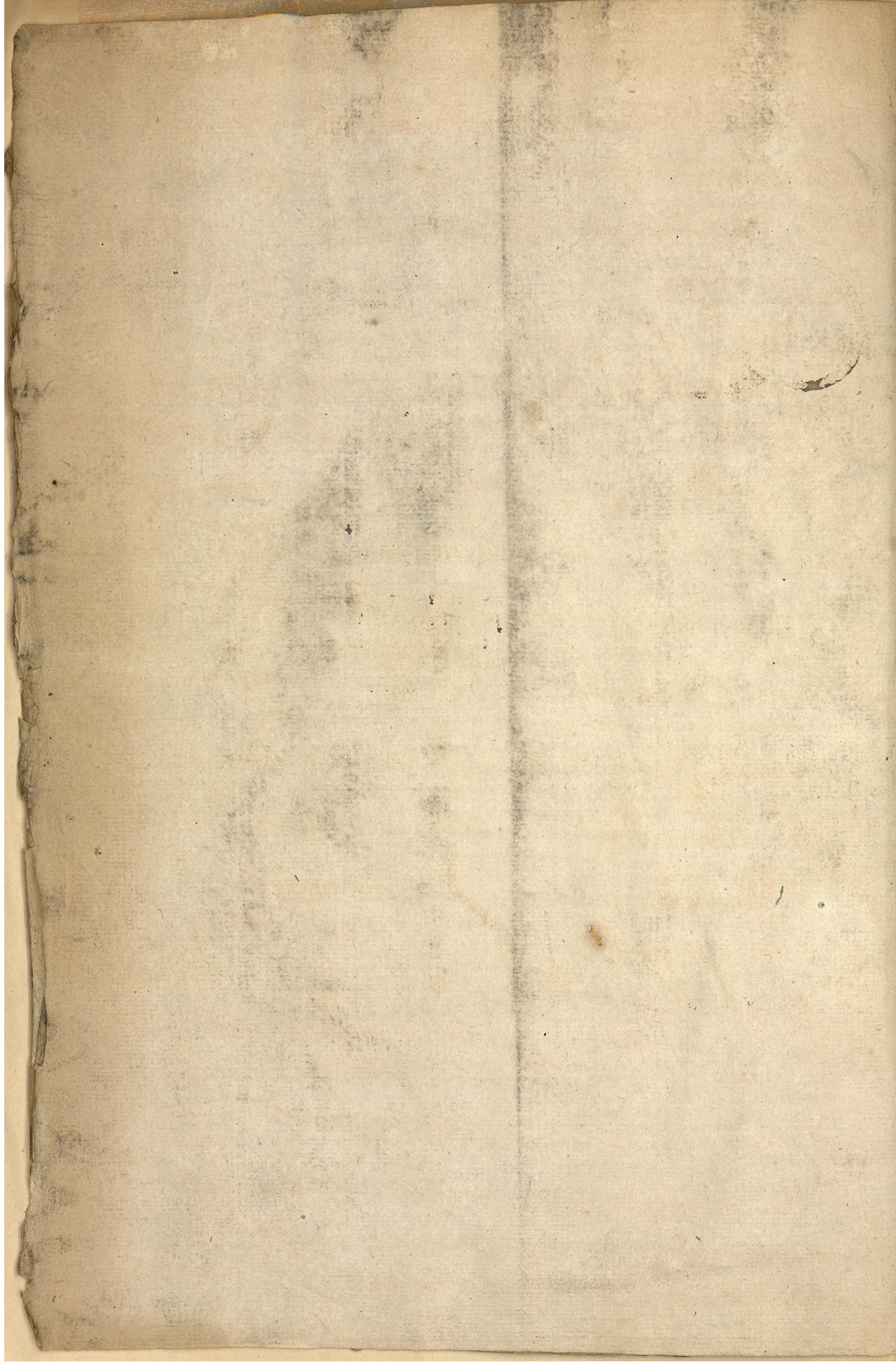

Virescat vulnere virtus.

S. X.

e. 40.

Reverendo in Christo patri Do. Antonio Olivario Lombardensi summo Antistiti dignissimo, Orontius Finens, Regius Mathematicarum interpres, S. S. P. D.

Reverendo in Christo patri Do.

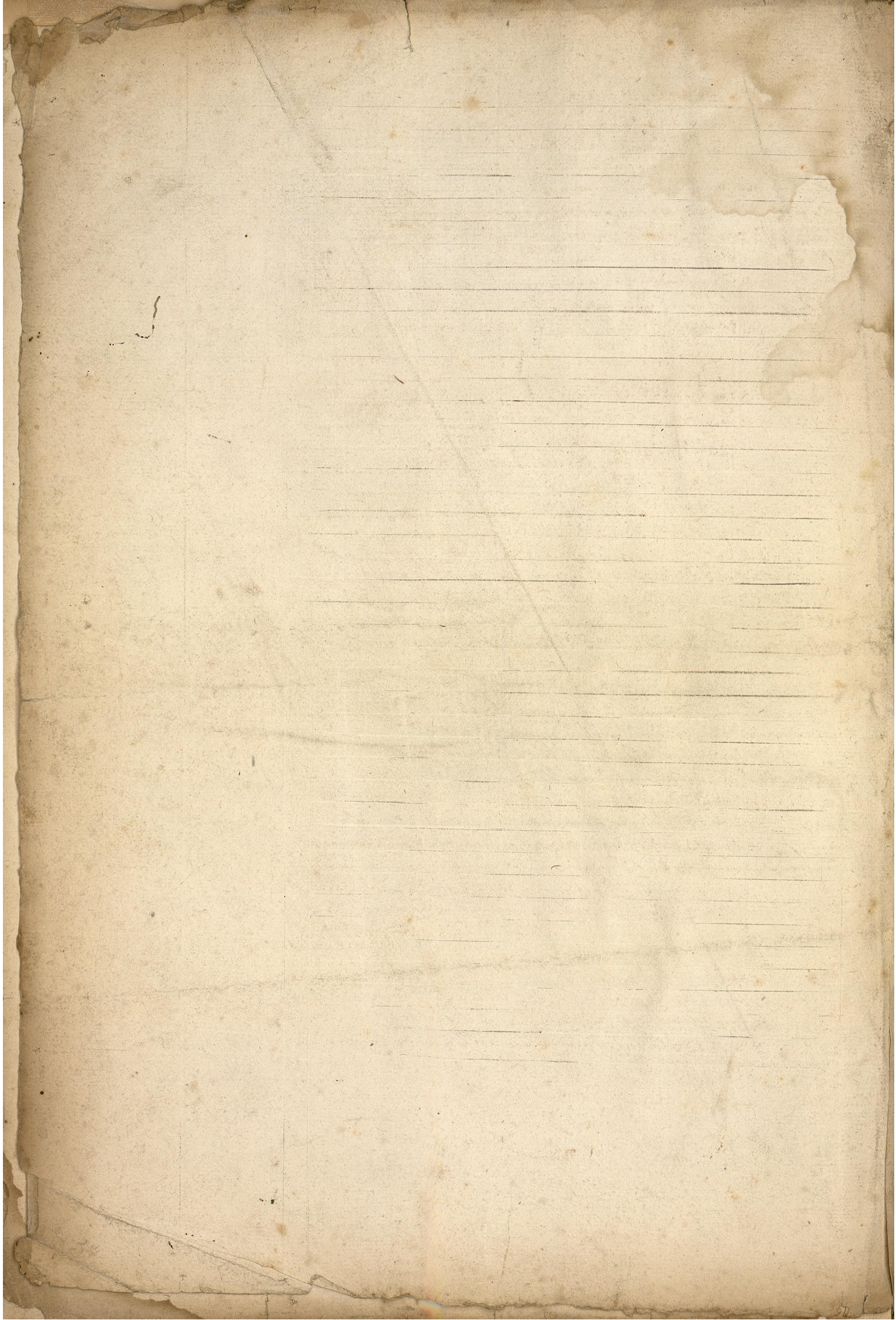
Antonio Olivario Lombardensi summo Antistiti dignissimo, Orontius Finens, Regius Mathematicarum interpres, S. S. P. D.

Quanquam in universa studij mathematici pulchritudine, res multe sunt ^(praesertim dignissime) ~~praesertim~~ cognitae non indigne: omnium tamen longe preciosissima, ac inestimabilissima videtur esse, illius celestis orbis, continua circumducta et indefessa latitudo circumprehenditur. Astronomia. Nec minus oblectamenti, vel utilitatis prestare simul comprobatur, presentanea et ocularis obiectio eorum, quae in gratiam et usum hominum, pro concessa artis eruditione, vel intellectus acumine, ab ipsis mathematicis fuerunt subtiliter adinventum. Cuiusmodi sunt instrumenta ex geometricis excogitata demonstrationibus: quae tam grate ac felici contemplationi viam parant, et artem ipsam sua facilitant opera (ex congruis liquidem instrumentis, et per visum factis observationibus, Astronomia sumptit exordium) redduntque iis hominibus gratiam, qui multiplicibus curis et adversantibus mundanarum rerum detinetur impedimentis, quinque diffidunt sese aliquid posse comprehendere, quod ipsis oculis non facile subiciatur. Porro inter instrumenta quibus universa dispensatur ac relucet Astronomia (etsi omnia caelestes motus imitari videantur) ea tamen cuius visus oblectamento, tum varietate commoditatum, longe praecellere fateamur oportet, quae ad exemplaris vel archetypi, hoc est, ipsius caeli figuram (quae omnium philosophorum consensu, rotunda ac circularis est) efformata sunt. Hinc fit, ut sphaera solida (qualem Ptolemus capite tertio libri octavi magne constructionis fabricare docet) principatum obtineat: sine ornatum instrumenti pulchritudine, sine multiplicem ac facilem usum eiusdem sphaerae consideremus. Quam quidem solidam sphaeram, idem Ptolemus in planum instrumentum vertere, seu componere docuit: ipsumque instrumentum Planisphaerium, vulgus autem Astrolabium nominare consuevit. Quod etsi ab eadem solida sphaera, tum integritate figure ac similitudine cuius ipso caelo, tum constructionis et usus facilitate superetur: longe tamen commodius, ac magis portabile, nec minus fidelis
usus

40

S P E C V L V M A S T R O N O M I C V
 Ab Orontio Finceo delphinate recenter editum, omni
 ante hac exogitatorum & fabrica, & usu, vel intellectu
 facillimum: Quod non tam modicum, quam verum, & fructuum,
 tum errantium sedentium, motus promptissimum reperitur.

Liber Primus, de fabrica, seu compositione
 ipsius instrumenti

Prefatio.

UNIVERSA TOTIVS ASTRONOMICÆ

rationis consideratio, divinaque subtilitatis eius de amplitudo,
 & ea que visibilia sunt, instrumentorum observatione sumptis
 expeditum: et in partem variam intellectus humani capacitatem, a di-
 versis diuersimodis suis inuestigata. tandem deo à quibusdam leuibus
 & nonnullis autem diffinitis comprehensa: pro ipsius celi, terre que totius
 ditioribus, & inaffabilibus motoribus sedentium discretione, ac sublimitate,
 et disproportionato sensuum humanorum amicum. At instrumentorum
 quibus inuenta celi rationatur diuinitas, quaedam ad solam inspectio-
 nem supernam, et visibilibus observatione deputantur: cetera deo cogniti-
 forum celestium motum expeditam & oculare computatione, hanc
 inuicem manifestant. idque tanto facilius, quanto magis ad explenda
 similitudine sunt fabricata: et à ratione fructu mirum videtur
 aliorum. Omnium tamē hęc & bar esse composita, ut celestibus imi-
 tentur, motibus: & in vni comoditate fuerint, redimantur. Quorum
 tanta est ipsius Astronomiæ vel vbertas, vel vberitas, ut
 decata dispersio: ut semper aliqua sese offerat via, qua licet
 quilibet studiosum, aut emendam veritatem, vel aliquid nouum
 vbi facilius exogitari. Vnde factum est, ut quàmplurimum pro-
 priam ingenij dextera, & ingenij, multiplex iam edidit, et
 lectum motum instrumenta, que vocantur Aquatoria: vtpote quibus
 mediantibus vera sedentium (potissimum errantium) loca in signis
 coequantur. Horum poro instrumentorum, alia rotarum, & aliarum
 plurimam multitudinem, alia multiplici compositione diffinita, quædam
 autem longo nimis & tedious calculi discessu, et rebus eiusdem
 aut plurimam, aut matrem, vel vbi similitudinibus perari, alibi
 recursumus: in libello vultu nostro Aquatorij quadrangularis
 delatatione. Quod quid Aquatorium, esse præterea videtur
 facile, et re vobis hęc instrumentum fundamētum esse esse
 simpliciter: nisi tamē non potuit aduersus fieri, quoniam nonnulli
 & in studiose gram, & formidantur inuicem, vnde potest instrumentum
 omni ante hac exogitatorum & fabrica, & usu, vel intellectu facilli-
 mi, atque tam modicum, quam etiam verorum motuum, & fructuum, tum
 errantium sedentium, motus promptissimum reperitur. Quod spiritum
 Astronomiæ, hanc inuicem collatam adpellat: Cuius vel

in alius non probatur
labore

comoditate, aut similitudine, inuicem in iudicanda, predicanda ut reliquimus,
quod cum sit modus affectionum, reuerentiamque solum utrumque de libertate.
In quorum, honorum, omnium favorum, nihil (quoad viginti) pro
kennissimam sumus, quod vel minima reij. manifestam, rōferer
vostre utilitatem.

Libri primi, propositio prima.
Theticam vniuersalem celestium motuum, Astronomi-
corum terminos, ad intelligentiam et fabricam et vsus
propositi speculj necessarium premittere descriptione

Quorum diffinitiones, cum in singulis artibus, & doctrinis,
tunc in disciplinis que mathematice vocantur, admodum esse non sicut
vniuersales (etiam rudissimas) reliquuntur manifestum. Ignorant in de
scribendo astronomis, singula ferè repetenda videntur,
ex quibus celestium motuum theoria, geometria & abstractum
rationatione surgunt: non absentiam visum fuit, ut facit
horum succedentium intelligentiam, vniuersaliores reperiuntur fecimus,
ad propositam instantem fabricam, & vsus vniuersales. Ea
tamen, que solentur harmonia, vel amplitudo reperiuntur, & regu-
laritate solent vniuersi motu punctum respiciunt videntur, & vsus
minime diffinitiones; vbi quod singula in quibusdam nostris
Cosmographis libris, suis bonis huiusmodi reperiuntur, sed vni-
uersalem quandam celestium motuum theoriam, & fabricam, &
apud colligimus; ad supernam Astronomiam, & hanc reperiuntur in
similibus instrumentis dignoscenda ratione, & hanc inuicem.

Supra itaque illud in vniuersali notandum est: quod
punctum horum astronomie de multipli celestium orbium motu, & figuris
& motu sunt imaginarij, ad proposita obiecta celestium motuum, &
regulata sunt fuisse huiusmodi reperiuntur. Vnde patet quod si
fortis orbibus (sicut) singula re ipsa constare, que geometria,
& pura imaginaria rationatione, & vniuersali motu obtinentur,
solum exegitata sunt. Effert enim plurimum reperiuntur, & motu
vniuersi amplitudo (vel re plurimum hanc videntur theoria) inuicem
motu 26; & hanc pro reperiuntur, & vniuersali orbibus, ad motum
vniuersalem reperiuntur. Quod quoniam absurdum, & a re philo-
sophantibus alium existat, libris quos nos reperiuntur Cosmogra-
phicis, & alijs (sicut) apud nostrum reperiuntur & plurimum tractatu (re
perditur altissimum) abundanter reperiuntur. Confitemur igitur, re-
linquitur motum oportet, diuina illam & inreperiuntur reperiuntur,
reperiuntur motum reperiuntur admiranda reperiuntur reperiuntur
hominibus tantum reperiuntur bonitate, hanc reperiuntur reperiuntur,
reperiuntur, & abstractus distinetur, & reperiuntur motum quod
reperiuntur obtinetur, & hanc reperiuntur reperiuntur. Vnde cum
omni reperiuntur motum, facta ad reperiuntur reperiuntur, reperiuntur
reperiuntur, hoc est reperiuntur reperiuntur, aliquo de reperiuntur reperiuntur,
reperiuntur reperiuntur

reperiuntur
& reperiuntur

Aequatorium planetarum peculiaribus
 instrumentis comprehensum, in quo celestium mo-
 tumum et ^{et in plano} ~~et~~ et practica reuoluit, ceterarum om-
 nium tum fabrica tum usu facillimum: Ab ORONTIO
 Fuceo Delphinate ~~reuerter~~ editum. Regio Mathematica
 professore recentis edite.

Prefatio, Authoris.

Ameti, studiose lector, multiplices

- exrogauerimus aliquando vias, multiformesque fabricare do-
 merimus instrumenta, que vocantur Aequatoria, quibus erant
 tum siderum motus, seu vera planetarum loca, in ipso venarunt
 Zodiaco: Planetarum tumorum distributionem, quo plus quam fa-
 ctum sit, eosdem celestes motus investigare, et que prius videri, et
 que dario, compendiosius instrumentis, in propria cuiuslibet erant
 instrumenta seorsum distinguere, hoc est, cuiuslibet summi aequatorum
 deputare. Ea quidem industria, ut ab ipsa theoriarum imaginatione
 nullo modo discedant: et non solum ad veros planetarum motus inueni-
 dos, verum etiam ad ipsarum theoriarum clarificationem, accommodari
 facile possunt. Opus (aut mihi) rudioribus, hoc est, ut qui duntaxat
 apprehensione esse videtur, tum inuentionem, tum futurum, non inuicem:
 ob id maxime, quod in se, an ipsum opus lenitate compositionis,
 an usu facilitate excellat. Dantis enim datum est, propriam vel
 aliam animi comprehensionem, manibus effringere posse: et ea que res-
 picitur industria, cuiusmodi instrumenta fabricare. Data igitur in-
 zanimus opera, ut prefatum opus nostrum, seu planetarum aequatorum,
 ex sola papira, a quolibet quatuordecim etiam rudissimo componi, hanc
 difficile possit, etiam absque motuum tabulis, sola orbium etiam
 theoriarum experimentum magnitudine percipi. Reuerenda igitur
 sunt in memoriam, singula primum per theoriarum documenta.
 Quorum tamen ea que magis videbuntur esse necessaria sunt locis
 aptissime: ne quippiam in toto adocendum opere, quod ab optima
 ratione iustissima in causa non pendat. Tum itaque est, humanis
 missum labor, quod in studiose cum gratia liberaliter tradimus,
 grate acceptate, et boni equique sumptus esse. Sed ne et laboris
 quam par sit profatione de hinc, suscipiam aequatorum estimationem
 solum aggrediamur sicut.

Liber primus de fabrica seu compositione ipsi instrumenti.

Qualiter preparanda sunt plana ad fabricam instrumenti necessaria, et quod Zodiaci nomen in eis primum describitur. Caput primum.

Ordo p[er]p[et]uo
tabula

Disponantur octo plana, innumerum equalia, rectangula, sed altera
parte longiora, & recta atque polita papirorum hunc modum
elaborata, ut absoluta omni fabricandorum descriptione in for-
mam libri colligari facile possint: quorum longitudo sexpede-
dalis, latitudo vero paulo plus quam pedalis existat. Horum itaque
planorum primum ipsi soli vult accommodandum, secundum Linnæi, tertium
Sabuzio, quartum Flouij, quintum Martij, sextum Venerij, septimum Mar-
tino, octavum autem ipsi octavæ spheræ sunt firmandis deputabitur.

unctio medij
p[er]p[et]uo cum spheræ
tabula

His ita preparatis quomodo opereremur est, quodlibet instrumentum
sive vel equatorum partem, zodiacum habere nolumus: igitur
super altitudo dani cuiuslibet plani super firmam medium punctum in-
vestigetur, duntaxat ab utrisque superioribus vel inferioribus angulis, in
oppositos utrisque cornibus lineis, in ipso puncto medio sese intersectantibus,
in adiutur notula A. Centro postmodum A, intervallo ante libero, 3.

descriptio zodiaci
in m[er]idiano

hypothese semipedali, altitudine longitudinis, pro capantia plani, vel ipsius
fabricantis industria, circulus describatur BCDE: sitque B notula
ad dextram cuiuslibet circuli regionem, C sinistram, D versus hanc,
et E deorsum. Hic namque circulus BCDE zodiacum vel Eclipticam,
& punctum A ipsam Mundi centrum in quolibet instrumento representabit.

Iterum circa datum punctum A, restituito paulatim, et sigillatim ob-
servato circulo, fere alij respondent instrumentum nunc, tunc cum eode-
m circulo BCDE distinguendo intervallo: ea tantum ratione proportionata,
ut medium intervallo sit duplum, inferius vero triplum inter ipsius
p[er]p[et]uo. A puncto deinde C per A centrum, ad punctum E, recta linea
demittatur CE, utique longiorum latum ipsius plani parallela,
omnes circumferentias circulos bifariam dividens: Cuius à puncto B,
per idem punctum A, ad punctum D, recta pariter, et ad utrosque angulos
in transversum exierit linea BD, que una cum priori CE, duntaxat
necessarium circulorum descriptionem, in quatuor quadrantes innumerum equaliter
separet.

Analisis data linea
altitudo videlicet efficitur
orthogonalis.

Hanc porro lineam transversalem BD, orthogonalem in
promptu faciemus cum eadem linea CE, si apto utrisque circulo,
alterum vult eundem in puncta C et E, reliquo autem
circa puncta B et D subiectos & cornibus amotantur, amulos, se se tamen
inter se vel extra circulos (prout contingit) intersectant: nam duntaxat per
communes viciniam arcuorum intersectiones linea recta, per punctum A tra-
nsibit, utrosque prefata linea CE conficiens angulos.

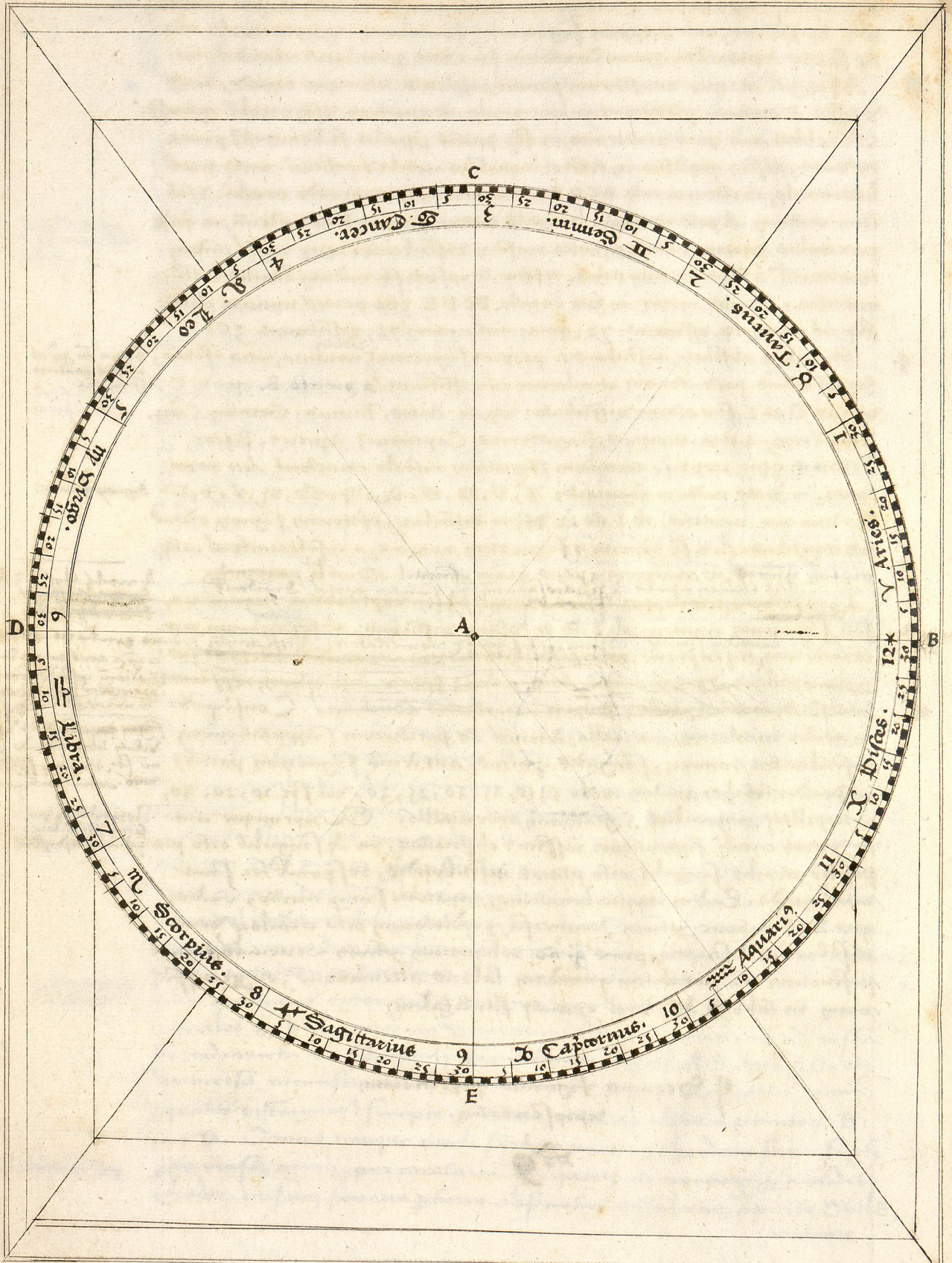
Singulare zodiaci
in 12 signis p[er]p[et]uo

Quilibet
unde quadrans exterioris & majoris circuli BCDE, in fere partes
equaliter in hunc modum dividatur. Aperiantur circuli ad infra
semediam cuiusvis circuli quantitatem, utpote AB, vel AC, et
universa circumferentia ipsius circuli BCDE, in sex partes innumerum
equaliter distinguatur: sumpto puncto medio ab altitudo punctorum B,
aut D. Omne namque circuli semidiametrum, & chordam sine p[er]p[et]uo
p[er]p[et]uo vult circuli, per circulum 15. quatuor elementorum & Quatuordecim.
Eadem vult summa p[er]p[et]uo obscuræ distributio, à puncto C vel E,
(imariato

Euclid. 6. 15. 24.

Liber

De fabura

Liber

quælibet in tres, vel contra; probabaturque recte versis L centz lineâ, sed per duo tantum suprema, et minima viculorum interstitia. Item quælibet harum partium in 5 particulas similes equalis subdividatur, que recte parimodo lineâ, et sic idem centum L, a primo tantum ad septimum usque viculum extensa, solito more distribuantur. In latiori tamen et infimo viculorum intervallo, 12 signorum inscribantur numerus; ab F. aug. primo versis lineam per M, et aug. oppositi N sigillatim ordinem. In medio autem viculorum interstitio, respondens ad invicem numerus, quinque aut duos viculorum signi gradus, in faciliore suppositione distinguere: veluti pro Zodiaci descriptione supradicta. Eadem est ratio hinc, et similitudinem viculorum descriptione, in præmissa Zodiaci figuræ: hoc solum excepto, quod in solo Zodiaci signorum imponitur, nota, vel caractes: in aliis autem viculis ipsæ. **¶** Hæc absque, si 7. **¶** gatur centz A ipsius tabule similitudinis FGH, cum alio Zodiaci BCDE, ead. notula A designato: ea tamen industria, ut perfecta tabula FGH, circa idem centum A circumdare liberè possit. Ex utroque tandem centro, utpote A et L, filum demittatur tenuissimum, exacta similitudinem orbis signorum quatuorlibet extensum. Idem filum, quod ex centro L, ipsius videlicet eccentrici prominebit, hincam midij motus Solis in æthere: quod autem emittet ex A mundi, æther, tunc midij, quam etiam veri motus linea, in ipso Zodiaco vel ecliptica repræsentabit. Poterit itaque eodem filo, hincam veri motus, sine long. resibus Solis facere, et una cum altera tabula colligere. In qua quidem res, plus prædit nigriosa fabricans industria, quam possit scripto, seu verbo declarari.

Inscriptio signorum
centum viculorum
extensa Solis.

Colligatio tabule
descriptæ ante Solis
motum pro Zodiaco

filum hincam midij
extensa Solis resibus

¶ In clariorum hincam rapitis elucidationem,
sequentem amplitudinem figuram,
iuxta literam respondens
deputam

De Lunari.

aspectum, ut pote angul. notula sursum, & oppos. in dorsum; inscribamur la-
 tiori et infima notulor. inter capedine signor. muni, sed ab auge media,
 versus septiam, notia signorum Zodiaci successorem, distribuitur, una
 cum numeris gradum, in medio notulorum interstino, quinos aut duos gradus
 eorumdem signorum distinguere. Quoniam (ut patet ex theoria
 ipsius lune) centum corporis lunaris, monetur per partem epicycli sui
 periorum, notia verum signorum ordinem. Quod si magnitudo
 ipsius epicycli, aliusve muni, omnimodam 360 gradum perihelium
 non admittat: dividatur quodlibet signum in tres solummodo partes aequales,
 & rursus quilibet in 5, ut sint in toto circulo 180 partes minime
 equales, quarum quilibet geminos gradus representet, ut patet ex epicyclo

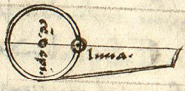
Ordo signor. Epi-
cycli lunaris.

Notandum

5. figuratio monstrat. ¶ At quoniam per septimum caput libri quartum, per
 allegatam magnae constitutionis ipsius ptholemy, & respondens nona
 propositionum per librum epicyclorum, per unum argumentum, qualium
 partium linea angul. lune est 60, semidiameter epicycli, seu recta quae ab ipso
 epicycli centro, ad centum lunaris corporis extenditur, similitum partium est 5,
 et 13 minutorum: fabricandum est igitur ostensurum, sine indice ipsius veri
 eius (si velis) matris cum figurato iam epicyclo, latitudinis rinter digitalis,
 atque tantae fere longitudinis, quantum est diameter ipsius epicycli: per cuius
 regule medianam longitudinem, recta linea protahatur. Tendantur postmodum,
 officio rinter, in prefatam lineam rectam, 5 partes, & 13 minuta (quae fere
 1/4 parte efficiunt) ex linea AK: idque versus extremorum alterum ipsius regule
 signatur, utriusque punctis, eadem 5 partes & 13 minuta apprehendentibus, quorum
 alterum centum respondebit epicycli, at reliquum ipsius lunaris corporis centum
 indicabit. Circa punctum igitur extremo regule propinquum, parum quida rinter
 minus describatur, contingens ipsius regule latera: circa vero punctum reliquum,
 centum lunaris corporis indicatum, orbicularis notula figurat.

ptholemy.

descriptio indicis
veri epicycli lunaris.

Reserentur tandem omnia, dumto circulo & lunari notula,
 atque ea parte regule, quae a luna in rectam signorum epicycli
 successorem imbutur: illa tamen linea recta, quae ab ipso epicycli centro,
 per lunam centum, circumscriptum orbiculum educitur. Ipsi poro lunari notulae,
 si caracter, aut proprium ipsius lunae nomen adungetur, et ita fabricetur
 index. Ut pro descriptio iam epicycli magnitudinis, vel in arcuum lunari, vel
 alio quouis modo figuratur: absoluta erit, & universa per instantiam lunaris opposito.

6. ¶ Reliquum est, singula in unum colligari. Posito itaque indice super epicyclum,
 utriusque centum figuratur cum puncto M, aut alio quouis puncto circuli circuli MN in ipso
 orbe epicycli deservente deservit: ea tamen indiffera, ut utriusque et epicycli et super
 incumbens, ostensurum, sine indice, possit libere circumdungi. Figuratur dicitur tabella QR,
 ex orbe MN separata, super tabula FGH I: eo quippe modo, ut ambo centra A et L
 notulis consignata, aliteram respondeant ad perpendicularium, & linea QR, in lon-
 gitudinem & rectam ipsius FH collocatur. Circumponatur postmodum orbis MN, una
 cum epicyclo, ipsi QR immobilis circulo: fructum reliqua tabella ST super eadem
 supra tabella QR, observata predictorum centrorum lineis A et L notatorum, atque lineam
 QR et ST respondentia, ea simul indiffera, ut circumferentia ST, rinterferatur
 (OP circuli)

Colligatio plurimorum
lunaris instrumentorum

Liber

Opusculi quatuor ad unguem: et prefatus orbis MN, epicyclum deferens mundum
libere possit. Demum colliganda est tabula FGH I, qua cum annuorum & diurnis
tabellis, cum proprio lunae & diurno, velut admodum preparato, super centro
quintae A: sic tanquam de eadem tabula FGH I, intra & diurnam, & circa mundi centro
A libere revolubatur. Ex eodem patet centro A, atque puncto V, & diametro rectae
ipsius deferentis epicyclum constituto filum subtile, utpote securum demittat.
Quibus observatis, absolutum est propositum ipsius lunae Aequatorum: ad
facillimum, & veniosissimum, & lunae supputationum paratissimum.

fila dimittenda

De finem superiorum: hoc est Saturni, Jovis et Martis, atque
ipsius Veneris Aequatoris fabricanda, Caput IIII.

Non aliter componendum est Aequationum instrumentum, minus
terminum superiorum planetarum, utpote Saturni, Jovis et Martis, atque
ipsius Veneris, quae de Lunari Aequatore, procedunt, capite tertio
admodum: parvis admodum exceptis. Quaeque enim de Luna
ibi dem tractantur, ea praefata tabulae superioribus, et Veneri sunt respondentia
arrumodanda; neque opus est nova, & in hanc resumenda forma descriptione.

*Consideranda in
opinionem quorundam
tam Philosophorum
quam Astronomorum.*

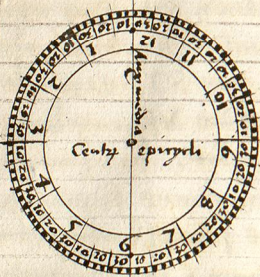
Animadvertenda est itaque solimodo, propria ministerio planetarum
virtutibus, & veraque singularum epicyclorum magnitudo: et absolubunda post
modum annua, quae admodum imperat dominum. In laboris igitur sublimis
morum, praefatas centrorum distantias, & epicyclorum quantitates, ex solis & Jovis
Aproptis observacionibus: et per regulam 4ta proportionalium, ad eam
redigimus partes, qualiumcunque lunae ministerio distorum planetarum
est 60, et in hanc redigimus tabellam, in qua pro Mercurio supponimus,
Centrum deferentis esse in angulo parvi
nervi, quoniam idem centus ad motum
duorum orbium differunt, in medio
describitur, imaginatur. Describenda
est igitur tabula deferentis angulum
representans, ministerio distorum
4. planetarum, & ad hanc globum
sigillatim observata: & ministerio centuum
A notula, & ministerio praenotatis
libris FGH I (ut in Luna) describitur.
Et productis duobus diametris FH
et GI, in eodem centro A se se orthogonaliter dividuntur; in propria ministerio
planetarum tabula, proprium deferentis centrum invenitur, angula suam a
mundi centro distans, & praemissa tabella Aproptis, in Luna quae
AF a puncto A & puncto F. Reliqua demum, tanquam ad deferentis epicyclum,
per ipsius epicycli, atque reliquarum partium descriptionem spectantia, &
respondent absolubuntur: quae admodum per instrumentum lunae, & primo capite
sigillatim aperimus. Ordinandae tanquam sunt per distorum
epicyclorum signa, ab angulo ministerio epicycli, & puncto lunae
angula

planete.	Centritas Deferentis.		Semidiamet. Veni epicycli.	
	Partes.	Minuta.	Partes.	Minuta.
Saturni. 7.	3	14	6	9
Jovis. 7.	2	38	11	0
Martis. 07.	5	27	35	55 fe.
Veneris. 7.	1	13	42	17
Mercurij. 7.	7	50	19	34 fe.

Centrum deferentis esse in angulo parvi
nervi, quoniam idem centus ad motum
duorum orbium differunt, in medio
describitur, imaginatur. Describenda
est igitur tabula deferentis angulum
representans, ministerio distorum
4. planetarum, & ad hanc globum
sigillatim observata: & ministerio centuum
A notula, & ministerio praenotatis
libris FGH I (ut in Luna) describitur.
Et productis duobus diametris FH
et GI, in eodem centro A se se orthogonaliter dividuntur; in propria ministerio
planetarum tabula, proprium deferentis centrum invenitur, angula suam a
mundi centro distans, & praemissa tabella Aproptis, in Luna quae
AF a puncto A & puncto F. Reliqua demum, tanquam ad deferentis epicyclum,
per ipsius epicycli, atque reliquarum partium descriptionem spectantia, &
respondent absolubuntur: quae admodum per instrumentum lunae, & primo capite
sigillatim aperimus. Ordinandae tanquam sunt per distorum
epicyclorum signa, ab angulo ministerio epicycli, & puncto lunae
angula

*ordo signorum
epicycli.*

in partibus signorum zodiaci successivam, in graduum ordine signorum
epicycli zodiaci. quoniam partibus quatuor planche sicut in Mercurio, p partem
eandem epicycli superiorem, monentur, secundum signorum ipsius zodiaci con-

sequentiam, e contra x o p inferiorem. Cumque rei, in
maiorum singulorum clauditione, obicitur epicycli
libuit amittere figuram. Et in libet autem Epicy-
clo, proprium simul in dnu adaptatis, horam ipsi
epicycli magnitudinem ostendunt: in hunc quippe
modum fabricatum est prominens regula, horis
inter ipse, dicitur hanc, dicitur signorum epicycli
successivam peragatur. Accipitur igitur sicut

De veri epicycli
ostensio, vel indicio

Adnoto q epicycli fieri debet
tanti magnitudinis, ut puncta
eius ypsilon capiamus, ut
epicycli circuli sicut ad
muy plurimum fuerit, ad
ignoscendum ab ipse hanc di-
stinctione, statione, sicut
in gradatione, sicut
aut volentibus in eod epicy-
clo contingat.

tot partes ut linea angul A K in 60 partes equaliter distributa, quot horum
ipsius epicycli dati circuli planche semidiametris, autem dicitur tabel-
la continere demonstrat, iuncta tandem ipsius planche notula, pro
quo aut nomine aut caractere insignita. Quomodo in e-

Exemplum videtur hic q Mark figuratum: in cuius
indice, ab epicycli centro, ad centrum ipsius
planche sunt 36 f. partes, qualis angulus
est 60. f. hanc facto respiciendo de rebus, sumpto p p r i i epicycli semidiametro.

5. Et notentur itaque prefati epicyclorum orbium, radium variationis
figurari: atq; in sua parte immixta sicut in Mercurio, dicitur. Ipsi quoque
hinc angul A K, partem quandam ex equalibus hinc, sicut quoniam alio
plano seorsum effingeret, non est, nullo: que in 60 partes similes, atq;
minime equaliter distributa, tam q ex amminatio rectitudinibus, q
horum epicyclorum semidiametris, in maximis laboribus substantiam,
in libet plantarum indifferenter accommodatur. In cuius rei experientia
plus ornandi atq; facilitatis pstat, ingruunt q possit scripto expressum.

Notandum

6. Et quoniam p ipsam plancham, horam, angul media epicycli
centrum superiorum circumferentiam, et dicitur, atq; ipsius Mercurii, determinatur
q lineam rectam que ab Aequantia centro, p centrum epicycli q dicitur.
Dicitur sup plana et sup in umbentem nimbam tabella S T, rollorandum
est ipsius equantia centrum, in linea A S, ab A versus S; tanta quidem
in nullo sup L centrum eorum q quantum ipsam L centum distat a
centro, nullo. Notetur ergo ipsam equantia centum notula V: ab eo namq;
puncto V, hoc est centro equantia, filum tenuissimum tandem via emittit,
dum, non autem a puncto opposito hinc eorum, sicut in lineam ipsam
necessario, q p r e rationem nunc allegatam a media angul ipsius epicycli.

De recto ipsius
equantia.

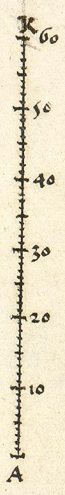
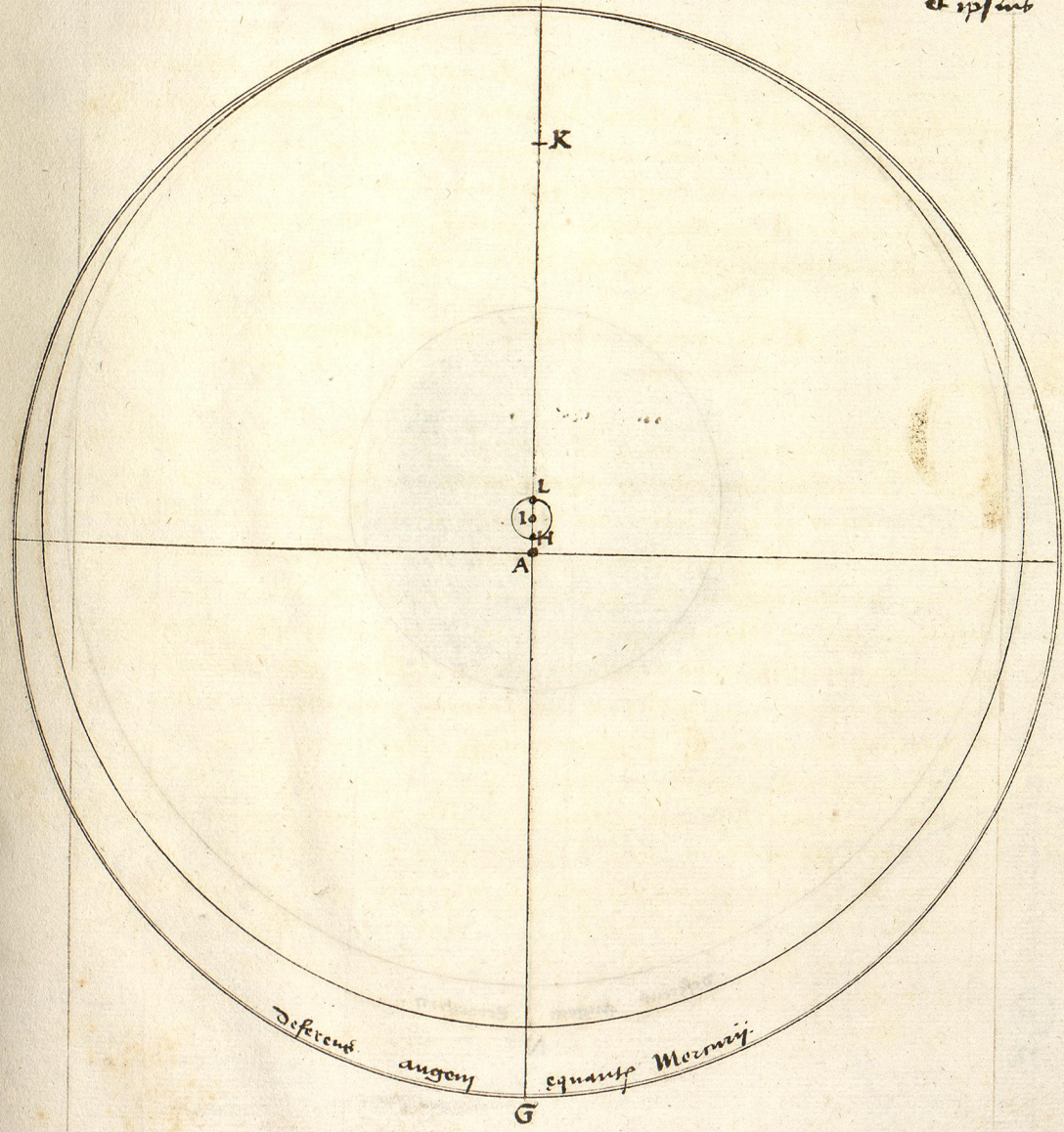
7. Ad maiorem sequenter ipsorum instrumentorum vel amplitudine, vel
dicitur facilitatem, et circa datum equantia centum, N notula designatur,
in nullo autem V S, sup plana et sup alios ponendo nullo S T, re-
notat equantia figuratur, S X: cuius rursus circa idem centum V, sicut
alij nullo autem nullo, videtur nullo S X, atque minime parallela
tanta simul distinguet, intervallo, pro signore / gradum / atq; minorum
distributionibus, solito modo proportionata. Dividendum est itaque pstat

Descriptio regule
nullo.

Primum

Supponit FK, reliqua linea AK, aut eidem equalis super alio plano se-
 cundum constructionem, in 60 partes, minime equalis dividatur. ^{Supponit} ^{circumferentia de}
 postmodum ex premissa tabella, eccentricitatis deferentis epicyclum, in angulo ^{circuli epicyclum}
 puncti circuli imaginarii, supponit 7 partes, & 50 minuta equalium prefato ^{in angulo puncti}
 Linea AK, aut eidem equalis est 60: tunc utramque q3 officio minime ead
 7 partes & 50 minuta, ab A mundi centro, versus F, et finem eiusdem ^{circuli}
 finitatem adiacentem notata L. Deinde linea munda AL in eadem ^{partes}
 minime equalis dividatur, duobus interductibus punctis: quorum unus
 ipse A sit H, et reliquum I, versus L. Erunt ergo A tangens mundi ^{circuli}
 et punctum H centrum equalis Mercurij, I centrum parvi mundi, & quoniam
 recta deferentis epicycli ad motum duorum orbium diffinitionem inter
 duos ista signorum zodiaci successione describit: L autem erit ^{circuli}
 ipsius deferentis epicycli, & in angulo puncti ^{circuli}
 imaginarii cum Mercuriana recta centrum deferentis est in angulo par-
 vi mundi, in duplo plus distat a centro mundi q3 centrum equalis
 et ipsius

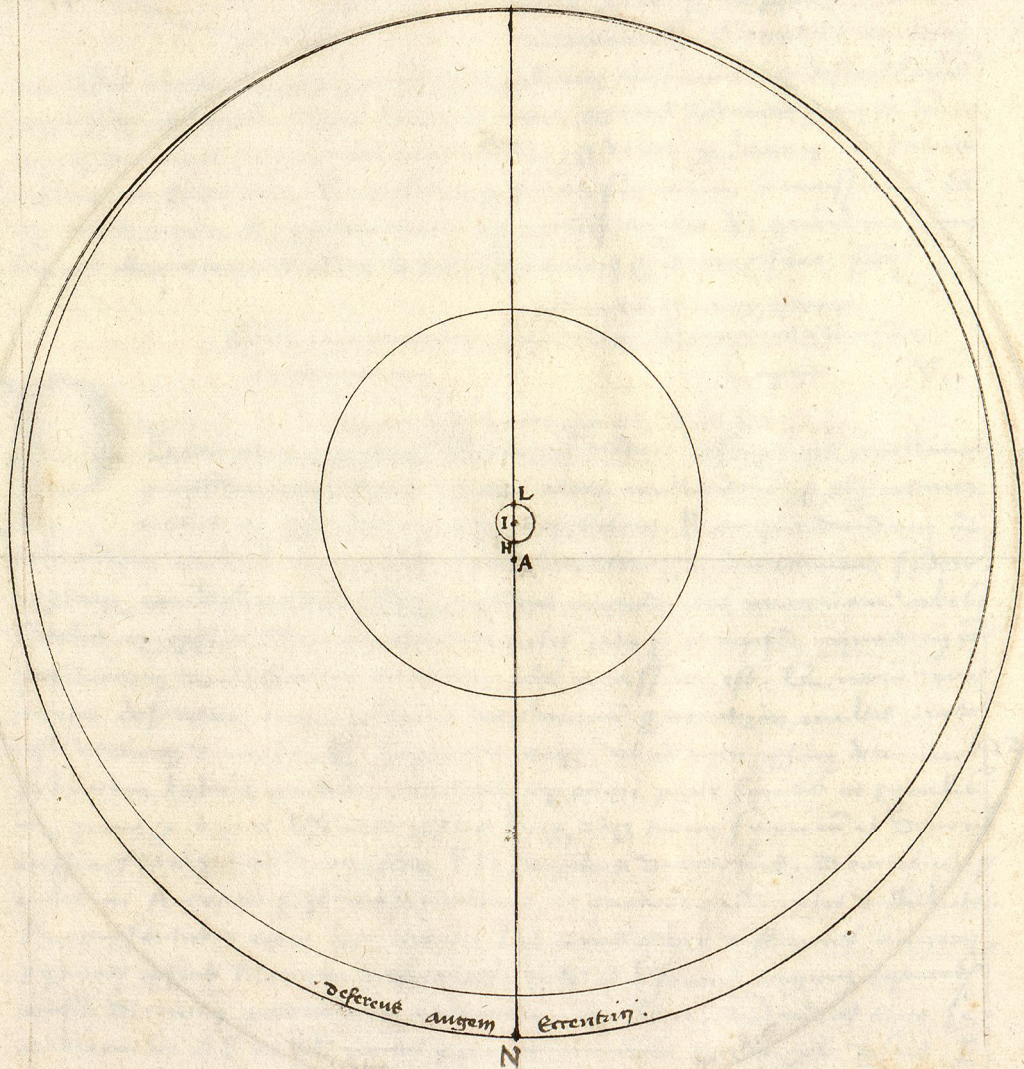

Liber

et ipsius parvi circuli semidiameter, est equalis distantie d'ri equantis
 a centro mundi, transitq; circumferentia eius, parvi circuli & ipsius equat
 centum: Unde necesse est, Ex tua insulla AH, HI set IL, esse adinvicem
 equalia. Describatur itaq; ad similitudinem omni distributionem idem parvi
 circuli HL. Sicuti precedentis figura demonstrat.

*Defereus auge
 erentij Munitij*

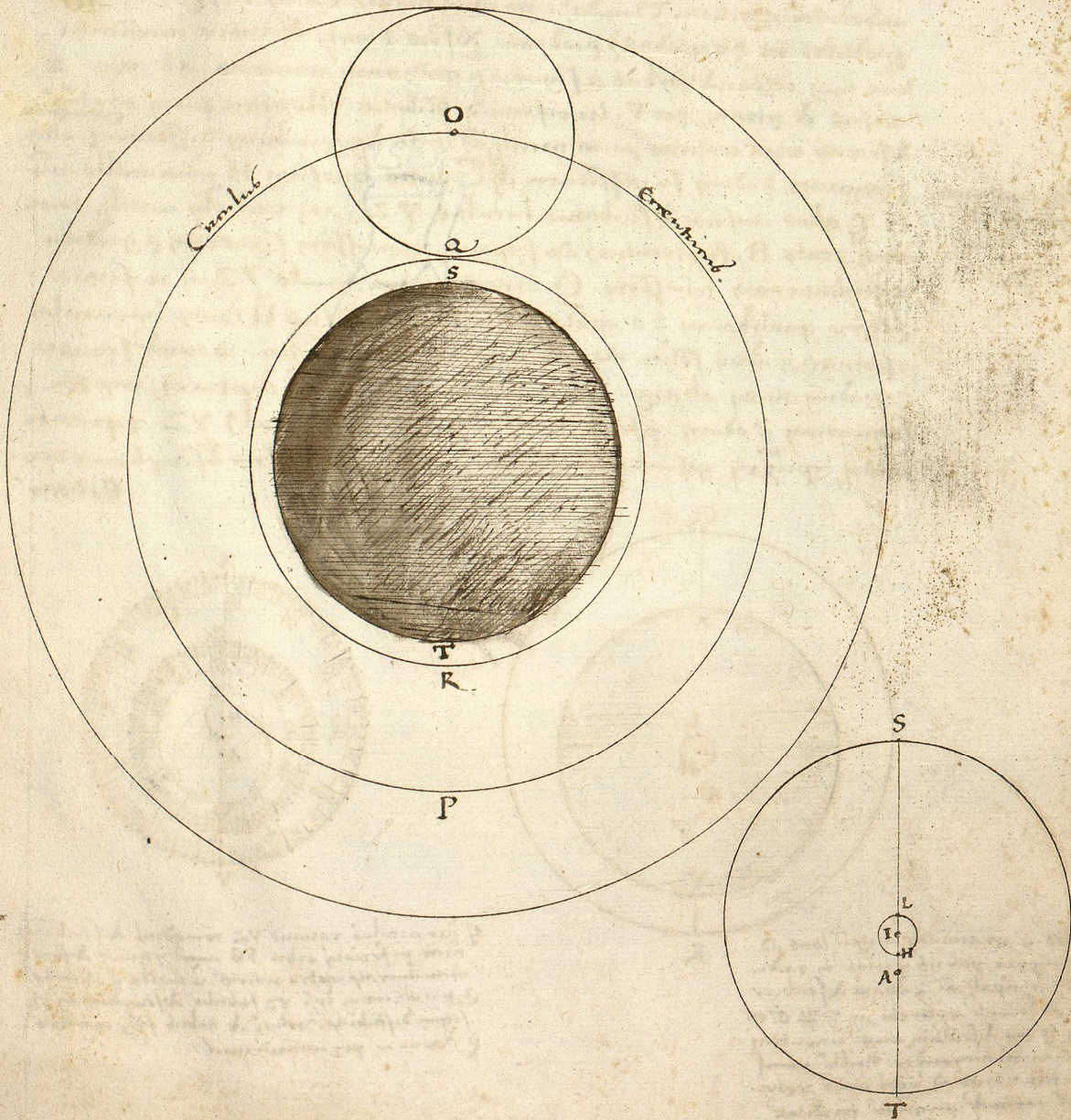
¶ Confirmatur postmodum alia tabula plana, priori similis sed paulo
 minor, cuius circumferentia sit M, N, et centrum eius I, ad quantitatem se
 midiametij IF admissim figurata. Nam centrum huius tabule idem esse
 debet cum centro parvi circuli: et semidiameter eius, equalis hinc IF,
 in precedentis tabula descripte. Per centrum igitur I, recta producatu
 r linea MN: in quam reliqua puncta sunt centia, oblique A, H, L, ad equa
 minatam distantiam respondente cadentibus: L quidem super I, sub
 M, Porò H et A, sub eodem centro I, versus N. Describaturq; eiusdem
 idem parvi circuli HL. Dicitur autem hęc tabula Defereus
 augey erentij ipsius Munitij: Cum hęc sit figurata repita.
M

Primum

4. **C**irculus alia fabricetur tabula, utcumque minor, sed omnino similis ^{fo. 9.}
Defectus epicycli
 MN immediate descriptus, cuius centrum est L, et semidiameter eiusdem equalis
 lineis LF, aut LM. Et super eadem tabula, circa L centrum, ad circumvallum
 ipsius LK, circulus figuretur OP. Hec enim tabula deservit epicyclum, *Circuly erectus, &*
 et idem circulus OP, erectumque nomen ab epicyclo centro descripto appellabitur.
 Restat itaque nomen secundum longitudinem EK, id est quarta pars
 ipsius AF, aliis describitur circulus eiusdem OP circulo parallelus, sicut QR.
 Item restat paululum nomen ad quantitatem eccentricitatis AH, vel
 HI, aut IL, circa idem centrum L, aliis figuretur circulus ST. Quoniam
 circulus ST, ab eadem OP tabula subditur auferatur, separata undique
 circumferentia, cum abscedit nomen, vel alio quomodo commode instrumento.
 Per centrum autem eiusdem circuli ST, fecerim ita separata, recta quaedam in
 transversum protrahatur linea, visus hinc S et T notata: in quam prefato
 puncta sunt centra AHI, suo traduntur ordine, ab ipso quibus L, *circulo*
 T descripto in sum pariter. Ut colligandam tandem partem facilius ob-
 servetur, respondet. Horum autem sequitur figura.

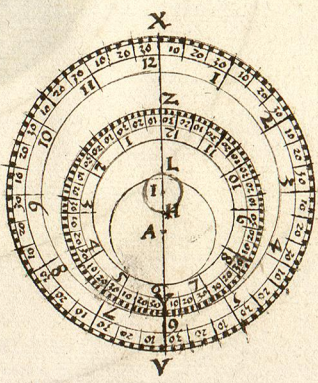
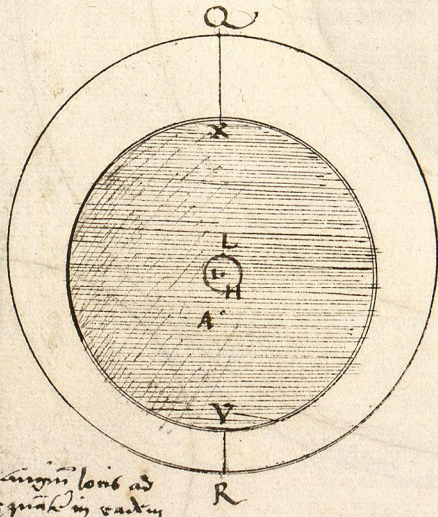
orbis inferiori de se
vires magis videntur.

Disponatur consequent fabula quaedam circularis, tunc per se magis
 quitudinis, quantus est circulus Q R, tunc circumferentia eiusdem circuli
 Q R designetur, atque centrum eius notula L. Et ducta p L centrum
 certa linea Q R, tradantur in videri septies memorata puncta sunt
 centia A, H, I ab ipso puncto suo centro L, versus R, abito et intervallo
 et ordine drent obsequato. Deinde a puncto R versus A, geminata ipsius
 equantis tradantur eventumtas, hoc est AL, vel HL, et finis adungatur
 notula V. Centro postmodum I (quoniam scribetur similis) intervallo ante I V,
 circulus figuretur VX, qui quibus circulus VX, ab ipsa tabella Q R,
 discontinuetur, separata circumferentia VX: Relinquetur enim orbicularis
 quaedam lunula Q R, rariore quidem, versus A, et versus R, qua seorsum
 obsequa. Separato autem circulo VX, tres alij circuli circa idem centum
 I conscribantur, pro soluta graduum et signorum distributione inueniuntur pro
 portionaliter: quorum minimus sciet lineam certam VX in puncto Y. Hic
 enim circulus VX, motum centri deferunt epicyclum, circa centum parum
 circuli accommodabitur, unde et equans centri ipsius deferunt poterit hanc
 indcenter appellari. Similiter ergo idem circulus VX in 12 signa, et signum
 quodlibet in 30 gradus, producat versus I centum et motum hinc inde,
 una cum respondentibus et signorum et graduum numeris, ab angulo X,
 versus A et per V, leuissimum distribuitis. Mouetur enim centrum
 deferunt circa centum parum circuli, ad motum duorum, ab eodem differunt gradum
 signorum zodiaci successione. Centro rursum H, intervallo ante
 H Y, alius circulus distribuitur circulus Y Z, in tres alij circuli, circa
 idem centum H, figurentur, ad septies expressam signorum et graduum
 distributionem necessariam. Et ducendo eodem modo Y Z in 12 signa
 et signum quodlibet in 30 gradus, producat versus H centum hinc inde
 et signa et gradus solito more distinguendos: ordinatur etiam signum et
 et gradum motum ab angulo Z, leuissimum per Y versus A et per V, motum
 signorum zodiaci et sequentiam. Hic namque circulus Y Z, equante
 centri epicycli ipsius motum et representabit. Erunt distribuitur omnes.

Circulus equans
centum deferunt epicycli.

Aequans centri
epicycli.

Althor

Nota, qd ex amine anguli lons ad
 dua tempora potest et quod in eadem
 tabula principaliter in zodiaco distribuitur
 et soli deferunt epicycli in 30 gradus
 et in 30 deferunt anguli circumferentia
 motum inueniuntur. Nulla enim
 sequitur error ad legos autem et
 motus varium angulum fuerunt.

Hic circulus equans YZ, tunc distribuitur
 circa per se iam orbis FG magis equans deferunt
 circumferentia certa solutio intervallo circuli
 Est quodlibet ipsi YZ subitibus deferunt in 12
 signa distribuitur. Motum et ab eodem signum
 et motum per se iam motum.

6. **H**ic ita preparat, figurat nimbis ST, ab ipso orbe OP separatis, sup
 tabula MN: eo quidem ingenio, ut centra centris adinvicem, et parvis nimbis
 vni, paruo alius nimbis, atque linea ST lineæ MN admissim, quæ
 Et fabricato postmodum epicyclo, bna nny proprio indit, vel ostensio, quæ ad
 modum proprio dorum, capite: collocatur idem ostensio nny sup orbiculum
 eius epicycli, et utrumq; sup O, ant quomæ alio punto ipsius OP nimbis
 erentij, scilicet, more firmetur, ut sit videlicet ut vniq; liberæ inuoluatur.
 Cuiusmodi nny sup orbis OP, defensio epicycli, videtur figo orbiculo ST;
 Et supposita Lunula Q R, eadē nny pfato nimbis ST tali firmetur arte,
 ut exterior eius, hinc nimbis Q R, respondens in ipso deferente vel erratore,
 Luna Q R, lineæ ST, modo nassior pmemozate hinc parte X sive S, gra
 nior autē X sive T eparissimæ quadret, utq; idem orbis OP, inuoluatur li
 beræ possit. **Q**uibus absolutis, Describat in ea minor nimbis
 Lunula nimbis VX, circa idem centrum I, parui scilicet nimbis HL, alius
 quidam nimbis, distans ab eodem interiori Lunule nimbis VX, semidigitali
 nimbis in nullo. Hic dnm nimbis scorsim, orbiculari sepata nimbis
 extrahatur, figuratq; sup tabula FG, quæ deferens angum equant respul
 nimbis dnta est, obsuata singulor et centror Luna, respondetia, velut
 frequer expressim. Circa hinc parte nimbis, ponatur ipsa tabula M
 N deferens orbem OP, à qua videlicet pfatus ablatu est nimbis, mittatur
 q; nimbis VX in ea nimbis Lunula Q R, et eadem Lunula separatis: Et ea
 nny ipso nimbis, commutatur indistia, ut linea VX lineæ ST, et centra defab
 adinvicem, atq; pnt vni nimbis, paruo alius nimbis, respondat ad
 perpendicularim, totaq; tabula MN, circa eius parui nimbis, centz, quæ
 admodum orbis OP, circa centz deferente, liberæ reuoluetur. **C**olligat
 tandem ipsa tabula FG, bna nny sup inuoluatur, et annexis tabellis, nimbis
 proprium Zodiacum, et per ipsam mundi centz A: sit tunc ut vni ipa
 tabularum conuersione, circa idem centrum dntum A facile dntur. **Q**
 se ex eodem centz A, atq; ex equant centz H, filium vntat, tunc
 nimbis, modo ex parui nimbis centz (si volueris) I: nimbis nimbis
 cui equatorum, et dntu nimbis nimbis nimbis. **R**eliqua autem
 tam ipsam tabularum conuersione, et hinc dntum vel ornatum in
 firmatoz respicitia, dntum ipsam fabricant, et sicut remittim.
 nimbis indistia, multum pntur poterit ornatum.

fa. 10
 Colligatio pnt
 nimbis equatorij
 De epicyclo Mer.

artificiali theoria
De Aequatorij Octauæ orbis firmamentij Cap. VI.

1. **C**onstat ex ipsa theoria planetar, et hactenus obsuato
 tabularum astronomiar supputatione, singulos planetas
 (Ampta Luna) in motu nny octaua sphaera committar. *planct in octaua
 sphaera in motu ad
 nimbis.* **M**os
 vntur vni deferente angum hinc supior errantim,
 Solis etiam, atq; Venus, bna nny deferentibus angum equant Mercurij,
 et proportionata velocitat nny ipsa octaua sphaera: sicut e motu stillar *Motus angum.*
 fixarum, et dntum angum motu appellatur. **C**ongruum igitur est,
 pnt.

Libet.

post erantium instemenda, ut ipsius orbis sphaera ^{actus} describamus ^{hinc} equatam.

¶ Accipiatur igitur ea principalis tabula in qua per dictionem primi capituli, 2. 12 signorum deprimuntur orbem, solis numerus, absque signorum zodiaci nomenclaturis aut caracteribus distributum. Representabit enim per se titulus, BCDE literis designatus, parum nimium motus accessus & recessus ipsius orbis sphaerae, qui ab Arctico capite mobili eiusdem (ut voluit) orbis orbis, circa caput Arctici nonis, in 7000 annorum intervallo, completa revolutio describitur. Quod in ipso circulo BCDE, centum A caput Arctici eiusdem nonis sphaerae dicitur: B autem punctum boreale superiorem, a quo per orientale punctum C procedunt motus accessus & recessus numerat. Linea item BD representabit arcum magni circuli, qui a polis ethiopicis nonis sphaerae per centum parum circuli ducitur: Recta quoque linea CE, partem sine arcum ethiopicis sphaerae, intra parum circuli revolutum, quicquid arcus secundum Alphonsinam positionem, est 18 graduum.

¶ Sub vero itaque circulo BCDE, equatorum circulus, in hunc qui restat 3 modum figuratur. Subnotatur infimus, et A rectio vicinior circuli, ipsius orbis BCDE, hic notulis sine literis FGH I: Equales sub B, G sub C, H & sub D, et I sub E respondent collocantur. Circa datum per se modum centrum A, tres inscribantur circuli, videlicet circuli FGH I, atque viciniorum paralleli, tunc a solis more proportionata distinguentes intervalla, quicquidem circuli, a praefatis diametris BD et CE, sine FH et GI, in quatuor quadrantes dividuntur. Et quoniam aequatio orbis sphaerae, est arcus ethiopicis sphaerae, inter centum parum circuli, & circuli magni ut polis ethiopicis sphaerae, per caput Arctici, mobile ipsius orbis sphaerae per dictionem inceptus. Dividatur uterque semidiameter AG et AI, in 9 partes aequales, primo in tres, et rursus quilibet in tres. Deinde per singula divisionum puncta emittatur regula, quae distans semper in diametro FH, manifestantur eiusdem circuli FGH I uterque viciniorum: notenturque singula divisionum, vel sectionum puncta, in ipso circulo FGH I tangentia. A singulis autem eiusdem sectionibus, recte Xsus A recte procedantur lineae, per duo tantum viciniora, & supra per dictionem circulo, intervalla praefata. Regulam autem ipsi diametro FH parallelam seorsum applicat, si alio quoque diametro GI, binas occultas trajectur lineas, videlicet GI parallelas: et in easdem lineas, praefatas divisiones semidiametrorum AG et AI, sigillatim respondentibus, traduxerit, per quae viciniorum regulam ipsam admissis poterit applicari. ¶ Quilibet in 4. nona parte viciniorum semidiametri AG et AI, in 6. partes minus aequales subdividatur: item et quilibet nona parte viciniorum parallelae, alio quoque praefatos semidiametros, ad dirigenda regulam subtiliter protegante. Rursusque per singula divisionum puncta emittatur regula, semper tamen in diametro FH parallela, quae velut primo diximus, manifestantur praefati circuli FGH I uterque dividat: Et notat singula divisionum puncta, ab ovis Xsus A recte, recte procedant lineae, sed a circulo FGH I, ad primum tantum modo circuli extentae. Quilibet igitur quarta pars circuli FGH I, in 9. partibus

¶ In medio circuli
notat accessus & recessus
nonis sphaerae.

Caput Arctici nonis
punctum boreale
orientale

Diametri primi circuli.

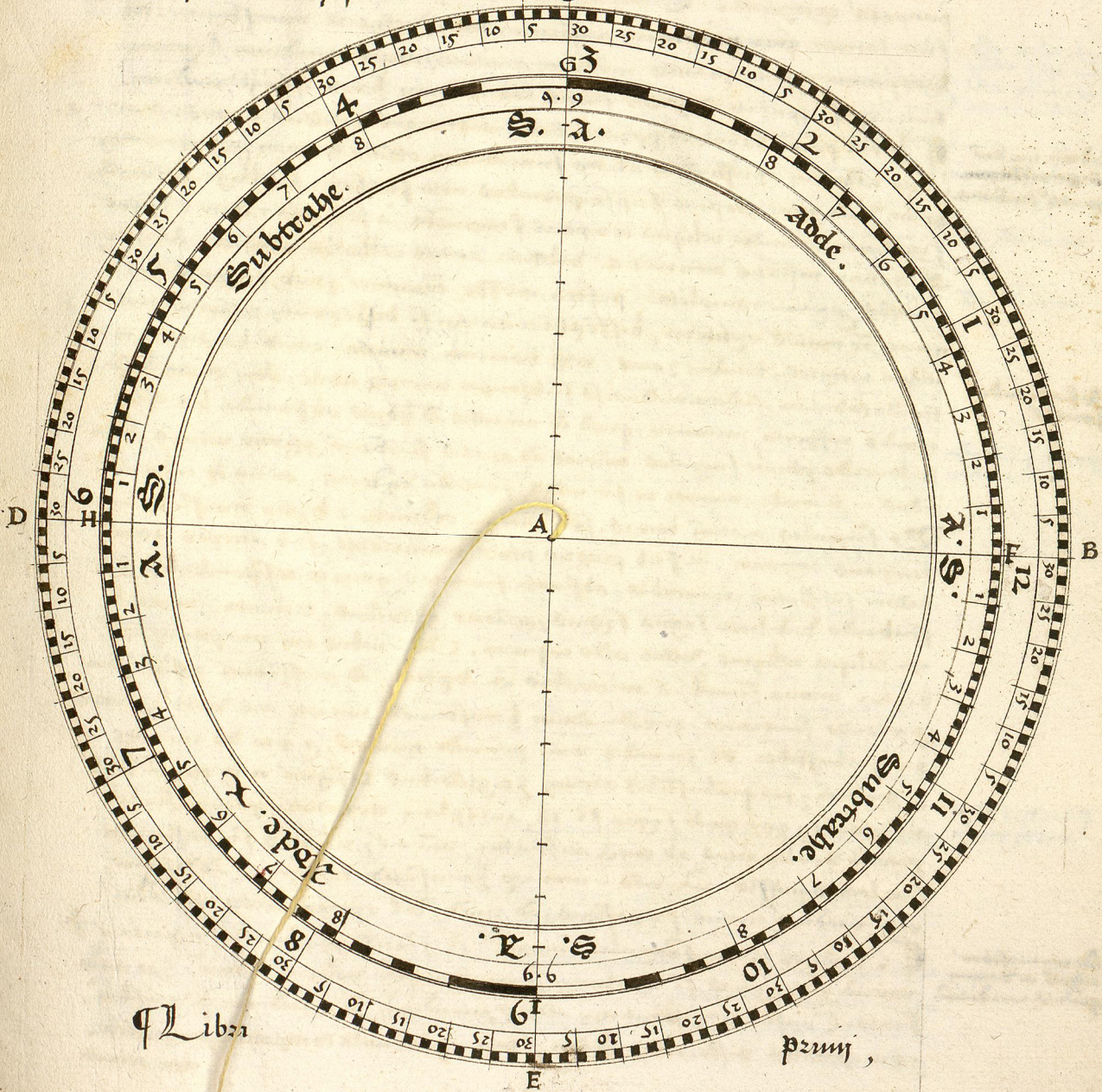
Descriptio viciniorum
sphaerae.

Applicatio orbis
sphaerae quid.

Notandum.

Subdivisio viciniorum
equationis sphaerae.

9. partes inaequales erit distributa, quae 9. gradus æquationis octavae sphaeræ re-
 presentabunt: gradus item quilibet in 6 spatia uniuscuiusque inaequalia sub-
 dividitur, quorum quodlibet 10 valebit minuta, quatuordecim quilibet 60.
 5. **I**nscribantur ergo tandem prædictorum graduum numerus, ab **I** usque ad **9**,
 in medio prædictorum circumferentiarum: ab **F** quidem et **H**, & sic **G** et **I**,
 eo quippe modo, ut uterque novenarius numerus sub **G** et **I**, uterque **F** et **H**,
 In lateribus porro circumferentiarum circumferentiarum intervallo, sic ponantur litteræ,
 ut puta **A S**, **A** quidem additionem, **S** vero subtractionem designantes: **A** videlicet
 in quadrantibus **FG** et **HI**, **S** autem in reliquis **GH** et **IE**. Aut si velis
 loco litterarum scribantur huiusmodi rationes, scilicet **Adde**, **Subtrahere**, ut
 si duntaxat ex centro **A** solum duntaxat subtilissimum, ultra circumferentiam
BCDE libere perferatur: absoluta erit huiusmodi instrumenti æquationum
 octavae orbis compositio.

Libra

primus,

f i r i s . x

Liber Secundus, de inuentione veri motus sine loci in zodiaco circulo, cuiuslibet errantium, atque fixorum siderum, per proprium instrumentum, sine aequatorum

Propositio Prima.

De medijs motibus, per proprias tabulas supputandis, pauca in primis declarare.

Mediorum motum per supposita requiritur.

Quoniam praedictorum instrumentorum commoditas, sine vbi, 1. media motum videtur praesupponere cognitionem: vbi que Aequatoria tammodo dicitur, ad euitandam tediousam equatam supputandam principaliter cogitata. Cum igitur verum altissime planetarum motum sine locum, per proprium instrumentum volueris investigare: tolleres primum ipsius planetarum motum, atque medium Arguere, tum, ut supputat ad hunc finem tabulis, in hunc quod scilicet medium.

Mediorum motum et Arguere tabulam supposita facillime.

Quarta primum tabulam propriam, dati instrumenti volueris motus: et ar, 2. rpe radium Christi, aut aliam superaddentem, oblato tempore praemiorum, quam vna cum propriis subscriptionibus, nota seorsum. Collige postmodum, sigillatim, intendo, reliqua temporis fragmenta, a sumpta radice. Vbi ad datum, instanti omnivertia: videlicet annos rolletos integros, dies, et paucos praemio completos, postea, menses, et dies quos, si praemio annis omnibus expleverit, bissextiles autem, et bissextiles, postremo dies, etiam integros, tandem horas, atque horarum minuta, eandem horariam, intendo tabulam, sed animaduerso subscripto minoris titulo, idem etiam de se, runde respectu, minorum, quod a minutis ad horas observando, hoc est, adducendo, etiam singulos, minoros ad genus fractionum praemio minus, vbi quod in minuta, minuta in secunda, secunda in tertia, et ita de reliquis.

De fractionibus horariis.

Et singulas motum hinc, seu minorum ordines, et de praemio cuiuslibet temporis regione, ut sub proprio titulo conuertentes, sub amplexa iam radice sigillatim annotabis, observata singulorum generum et respondens, sub subiendo videlicet signa signis gradibus gradibus, minuta minutis, et reliqua reliquis, velut ordo requirit. Quibus ita praeparatis, addantur omnia simul, et minoribus et de praemio, ad grossiores, et sub hunc praedando fractiones, quae ad modum huiusmodi minorum, ac videt exoptare: pro quibuslibet 60. secundis vni ponendo minuto, et pro 60 minutis 1. gradum, et pro quibuslibet annis 30. gradibus 1. signum, cum omnibus annotando, quae quidem signa si 12, aut plura reuerunt, quoties fieri poterit duodecimis ab eius auferatur numerus, reliquis si ad fuerint suo loco dimissis. Quod enim ex huiusmodi colligitur additione, cum medium motus propositus, ad mundi, vel epicycli ventis referendus.

De conversione eadem in datum quod in meridiano.

Quarta autem singulorum motum, ad Parisiam planam supputari, 3. meridiana: quae si in alium quod Parisiam volueris reducere, hoc modo facto. Considera distantiam altius meridiana, a meridiano Parisiam, et pro quolibet differentia gradu, sume 4 minuta temporis, pro quolibet horum minuto

item minuto gradus 4 secunda: Consiungens ind. tempore, medium
 am pto motum equum add. radii oppositi ad p. istensum meridiam et
 late si datus meridiam fuerit oriditahor parisiensi, vel ante eundem
 motum differenti ab ipsa radii parisiensi ad orientationem voluerit
 radium meridiam. Quona autem ingenio locorum seu meridia
 nox obtineatur differenti, alibi sufficiter expressimus: neq. id presb
 videtur exgere locus. Notat tamen, midioy motum sine argumet
 tomy tanto familiarum esse supputacione, quanto ipsius moty radii
 dato tempore, vel instanti virmorum habeat. Renouanda est itaque
 supputacione radii ipsa, et prima motum collectorum vel expensu amoy
 addicionem, cum singul motum radii: si facillima desedat haberi
 supputacione. Quorum om. exemplari no videtur indigere talmo:
 in presb habeat fuerit, et talium decem peritub ignarub
 + ¶ Ipsius porro Solis Argumetum habetur p subtractione motus angis
 proprie, a medio vmsu motu: Cui qd. mediu dener coly, velu iudicat fecere
 Item medium Centum rniustibet tunc supponit atq. deneris rad
 inuestigant via: Substanta enim angis in sda significatione, a medio
 rniustibet eorum motu, et hinc atq. etyphic, ab ang. usq. ad hinc
 midy motus incipit, que medium plenum appellare ventum.
 In Mercurio autem equonia ang. vnditij alia com. moneij singul, De Mercurio.
 noy ipsius euentij sud equant, ang. a medio motu dunt. auferenda.
 Deluna quoq. alit censendum est, velu propria theoria, mostrat. De Luna.
 Auferendus est enim medius Solis motus, a medio ipsius Lune motu,
 et hinc mediu vocand. elongatio que duplata facit medium
 eius, Lune centum. Ordinarium tamen spm hinc motu midy dty
 luna ut tabulam, ad familiarum om. supputacione, vel promptudine:
 Nono tabula Argumet. midy Saturni, Jovis, atq. Martis: tametsi
 facile colligant, p subtractione midy motus rniustibet eorum, ab ipso
 medio motu Solis, que admodum exorum liter. videt. Graeca.
 De hinc sup. argumet.

Propositio Secunda.

Quem augium, et stellarum fixarum
 consequenter adequare.

¶ Invenia, medij, motus augium, et stellarum fixarum,
 sine radii, ad quodcumq. tempus oblari et equatum
 omnium, p doctrina antecedent. pure propositionis: itum midius moty
 sine argumetum accessus et recessus orbis, ad idem tempus datur
 et equatum, cum radii ad proprium radium meridiam. Deinde
 supputetur idem midius motus accessus et recessus in orbe signoy
 videt. orbis scty deputato, quod p un. dipm. reputat. nimbis.
 a punto videtur B, p C, versus D, nota certum eorum signoy
 ordinem: et p supputacione terminum filum vphendatur, p A centro
 pminens. Consideretur postmodum, quot gradus in. gres. et minuta,
 in sub scripto equatione nimbis, idem filum intersectet: tantum enim
 est addendum primo minuto medio motu augium, et stellarum fixarum
 vel ab

ut sit instrumentum
 orbis scty.

5

1. **C** Supputetur motus argenti rursus ab erantibus sedentibus et hanc
 oppositionem innotuit in proprio instrumentis zodiaci ab ipsius Arctis
 datus filius ex mundi centro dmissum: et p supputationis terminum opter
 rursus tollatur; atq; pars gravior exterioris orbis argenti deferret
 figuratur postmodum ipse orbis argenti deferens tunc rera, antiquariam
 alia et tunc innotuit, nota proprium zodiaci: ea s; industria in facile
 vanitati, rursus de possit. Nam hic sunt argenti, ad multos annos
 sine distinctione proprii poterit amodum, propter motus ipsius argenti
 2. **E**ripitur tamen domus argenti dicitur. quoniam per motus
 argenti dicitur voluntatem, atq; contrariam eius motus positionem
 operari tunc est dicitur ipsam argenti dicitur de dicitur tunc magis
 antequam pene oppositionis verificetur. Et dicitur tunc magis
 spondet figuratur. At dicitur eius tunc motus habeatur. **S**erme ipse
 3. **S**erme ipse ad motum dicitur. quoniam orbis dicitur innotuit, argenti
 ipsius rursus dicitur non motus sine centro mundi sed supra
 rursus per rursus, et equali voluntate tunc linea medij motus Solis
 atq; innotuit signorum ordinem (ohi mercuriana dicitur dicitur
 dicitur sic atq; rursus rursus vel rursus dicitur, aliam ratio
 tunc motus habeatur, aliamq; requirat operandi modum.

De secunda
argenti linea.

De argenti
defectibus rursus
innotuit.

C Propositio

Quarta.

Utrum Solis in ecliptica fixa verificetur.

primus modus.

1. **C** Sumpto medio motu Solis, atq; ipsius argenti, p
 antequam dicitur primam oppositionem ad quodamque tempore
 Equatum, et librum quoniam meridiana: supputetur id
 argenti motu Solis, in proprio equatore, ab angulo sui dicitur, innotuit
 signorum rursus rursus sine dicitur dicitur. Per finem
 tamen supputationis, rursus dicitur filius quod ex mundi centro pro
 rursus, dicitur ad zodiacum: nam ad ipsius filii rursus dicitur dicitur Solis
 2. **S**ummo in ipso zodiaco statim notatus apparerit. **D**el aliter
 supputetur ipse motus Solis in zodiaco ab Arctis initio
 secundum proprium signorum ordinem et sui supputationis adphi
 rursus idem filium ex mundi centro dicitur. Quis sit mundus fixo,
 dicitur aliud filium ex rursus dicitur rursus, patet hoc id est
 equidistanter tunc prior, et rursus mundi, centro dicitur. Notet
 postmodum punctum rursus rursus filii, quod ex rursus dicitur
 rursus, tunc rursus rursus Solis: et ex ipsius punctum tradura
 rursus idem filium punitur ex mundi rursus. Ipsius rursus filium,
 velut punitur dicitur Solis locum in zodiaco fixo demonstrabit.
 3. **D**icitur sic facile rursus rursus, quoniam sic rursus Solis argenti. Notandum d
 dicitur sic dicitur, a primo filii rursus ad secundum id est medium argenti rursus
 et dicitur locum innotuit diligenter notatur: quoniam rursus rursus
 Solis habeatur, dicitur in hoc additur quoniam de rursus, ab ipso medio motu.

Secunda ppo.

U Propositio
Erimy Lunæ locum in zodiaco, responden-
ter elicere.

¶ Colligatur in primis medius Lunæ motus, medius etiam certum, atque medius eiusdem argumentum: per dictionem ipsius primæ propositionis ad eorum quodcumque tempus, et meridiam. Supponitur postmodum ipse medius motus Lunæ in zodiaco Lunaris equatorum, ab Aritate secundum certam signorum consequentiam: et per finem supputationis extendatur filum, quod ex mundi centro preedit. Consideretur similiter ipsius Lunæ certum, in angulo circulo: voluaturque zota maior deferens angulum, unde tangens quousque finis eiusdem centri, sub ipso filo manentis filo præse remittat. Vel (et in idem redibit) iuncta angulo Lunari, per certam propositionem, tollatur zota ipsius anguli deferens, eo modo quo docet succedens quarta propositio. Quibus ita paratis, circumducatur orbis intermedius, deferens epicyclum, usquequo centrum ipsius epicycli, sub eodem filo certissime cadat. Extendatur deinde filum, ex puncto opposito centro eccentrici procedens, per centrum eiusdem epicycli: circumducaturque præfatus epicyclus, immoto semper deferente, quatenus angulus media eiusdem epicycli fuerit, et eius oppositum dierum, in certum ipsius filum remittant. Supputato tandem argumento Lunari, ab ipsa angulo media epicycli, iuncta signorum ipsius epicycli successione, applicatoque indice, vel ostensore, super eiusdem argumenti termino, omnibus intelligitur semper quiescentibus: duratur filum ex mundi centro, per volubili atque certum corpore Lunari, ad usque zodiacum. Ipsius enim filum, verum locum ipsius Lunæ in præfato zodiaco, statim indicabit. ¶ Quod si animadvertatur utriusque filii contactus in epicyclo, et filii quod ex mundi centro procedit, uterque locus in zodiaco dum salubri per centrum epicycli, atque per Lunari centrum perferendur: tam certum quam argumenti manifesta reddetur equatio. Nec minus facile recognoscetur, quando utraque prædictarum equationum additur aut subtrahitur: ut verum argumentum, atque verum tantum motus obtineatur. Quomodo admodum ex præfata Lunari Geometria relinquatur facile manifestum.

Idem aliter.

De huiusmodi Luna indicabit. ¶ Quod si animadvertatur utriusque filii contactus in epicyclo, et filii quod ex mundi centro procedit, uterque locus in zodiaco dum salubri per centrum epicycli, atque per Lunari centrum perferendur: tam certum quam argumenti manifesta reddetur equatio. Nec minus facile recognoscetur, quando utraque prædictarum equationum additur aut subtrahitur: ut verum argumentum, atque verum tantum motus obtineatur. Quomodo admodum ex præfata Lunari Geometria relinquatur facile manifestum.

¶ Propositio Septima.

U Oca vera Saturni, Jovis, Martis, et Veneris, per proprium instrumentum consequenter obtinere.

¶ Ad investigationem veri motus sine loci huius signorum planeta-
rum, et verus certum est in primis certum motum, et medium
minutis argumentum, atque medium (per volubilitatem) certum, et propriis
tabulis, ad oblatum et equatum tempus, atque propriam meridiam vocatam
supputari

Supputare. Item inuenta angre planche per doctrina huius propositiois:
 firmata est de feruntium angrem tabula que admodum quarta pro
 motrat. Et sic omnibus (ut dicit) ordinat, supputetur centum medium
 planche in proprio equantem inulo, profundatque filum ex ipsius equantem
 centum, per unum supputacionem terminum: et circumducto deferunt, col
 locetur epicycli centum, duo tunc angre media, et suis opposito sub
 eodem filo. Supputetur tunc, ab angre media epicycli, medium ac
 guntum planche; et sic applicetur circa medium et circa terminum sum
 et deferunt epicyclo: producatu tandem filum ex mundi, et sic per
 ipsius planche centum in eodem medio vel ostensio notatum, ad
 zodiacum usque nimium est certissime fieri poterit: ipsam namque
 filum ducunt planche locum in ipso monstrabit zodiacum.

2. Et si inuenitur est medium motus planche in ipso zodiaco sup
 putetur: et perduto ex centro mundi, filo per supputacionem terminum, vid
 filo alium pallium duratur id est quod ex equantem et sic per unum.
 Sub quo quid filo (velito primo) centum epicycli, duo tunc angre
 media certissime constituantur: ab soluanturque reliqua omnia.

3. Voluit tunc repressimus. Et quibus haud obscurum est
 elicitur quanta sit equatio centri etiam in zodiaco quam in epicyclo:
 quanta tunc equatio arguuntur, etiam additio vel
 subtractio officium, reliqua tandem terminorum observationes
 et per unum planche tunc huiusmodi primum.

10 unum modum

Sicut modus

Corollarium de terminis huiusmodi planche.

Propositio Octava

1. De vero Mercurij loco seorsum determinare.
 Et haud dissimili via colligetur verus locus sui
 motus ipsius in unum, per prope unum unum, nisi unum
 tunc hoc in unum, et per. Quoniam sola deferunt angrem
 equantem tota sunt tabula sub inuente angre equantem loco, et
 quartam propositioem figurata est. Supputato deinde centum me
 dio in equantem centri deferunt, ab angre subit eius equantem, nota
 per unum signorum ordinem: circumductu, orbis deferunt angrem
 unum, et sic signorum zodiaci sunt Romae quousque linea verba
 per medium restat orbis huiusmodi volubilis reduta sunt et sic
 deat ipsius centri supputati. Et tunc unum medium centum
 in alio supputetur equantem orbis unum, et centum epicycli deferunt:
 et perduto filo ex centro ipsius equantem, et supputacionem terminum, vel
 unum orbis deferunt epicyclum, quousque et centum epicycli, et angre
 unum epicycli media, in unum unum, et sic sub substituantur. Quibus
 absolute, singulisque stabilium sunt observantibus, supputetur in e
 picyclo medium arguuntur ipsius unum, a media angre unum
 epicycli: et sic applicetur huiusmodi fidem supputacionem ostensio.
 Tandem ex centro mundi, et centum ipsius corpore unum
 rialis filum subit motu producatu: per idem eum filo, duo tunc
 Mercurij in zodiaco ipsius motu sunt et sic distinguuntur.

10 unum via et huiusmodi centum.

Voluit unum

Aliud ex audij
modj in modis
motu.

Poteit etiam, velut in tabulis supioribus et Demer omnib; 2.
ut dicit optime preparatj, modis, motis eiusd; Mercurij in 30.
diario supputari, et y finem supputa eis filij, ve ratio mundi,
admi: hinc postmodj filo, allum, ve equantj centro palleliu diu,
sub quo traditio spiritali centro, una cum angj media, reliqua

De loco angis
defectj spir.

ubi sunt admonitionj, vident abstruenda. ¶ Et si ve ratio 3.
qui nihil qminu filij, ad finem mundi auti in equate pentij
defectj supputari, vultissimj aduatur, et punitum palleliu
eiusd; fili, cum quo nullo (in quo dicitur defectj) aliud
filij, ve mundi ratio in 3 diario aduatur: vultissimj loco angj
ipstis motu velupitulum defectj.

De finibus
Mercurij.

¶ Neq; de motu colligit 4.
laboriosum est, cum terminoz, in hioria mercuriana descriptoz
et quantitatj et offimj: vtpote quata sit vltimj, et acti et arj
quandj stringens equatio, quando item addenda, vel minuenda sit.
Voy quatum sit vtrum utrumq; aut argumetum. Prohca vbi
nam stringit maxima auti spiritali de mundi ratio appro
pinquatio, vbi, modiorib; vbi etiam minima: mercurij testat angj
vrentij et equantj angj denatio. Et deum reliqua omnia, ve
ipsa hioria mercuriana prudentia.

CONCLUSIO

HAEC vltimj sunt, que ad elucidationem hioriarum
Reptj errantimj pderim, in omnino studiose gram
expogitauimus: Quibus et viam admodum facile
aprimus, qua vera singulorum errantimj loca, seu verj
planetarum motus in zodiaco fixo deprehendi facile possint, et
tediosus illi tabularum, emitari calculus, ad equationem inuestigand
necessarius. ¶ Si itaque modiorum motum radice singulo ano, 2

De nouanda
radice modiorum
motu singulis
annis.

ad initium videlicet mensis Januarij, z nouarum no te pignozit, soloz
mensis, una cum diebus et horis atq; horarum partib; eius radice
addendo, singulos modios motus, ad vltimj et partem nostram
instrumetorum necessarios hincissimj potius obtine calculo.

De passionib;
planetarum.

¶ De Aequatione autj temporis, et motu planetarj in latu, 3.
atq; vulgaris et obscurj, saltem eorum passionibus, quoniam
ab omnibus fer tractantur, et p nos etiam alibi sunt abund
distin; ampliorum hor in loco farre modiorum multo inditum,
vtpote que vulgaria sunt, et a fanly pparj tabularj supputant
pudentia. ¶ facillimj tamd erit, p eadem instrumeta dicitur
stacionib; et retrogradationib; planetarj eline. At qm veloz et tardj,
vnto filo a mundi ratio ad gradum spiritali, testat vny qd in qua
planetarj vltari conuigat. Quodadmodj in ipse sui testat soloz
finitib; et p dicitur potius fanly colligit. Voy itaq; qd hior
studiosj, et pro tua vult part, vny publicj matre aduatur.

LIBRI SECUNDI,
atq; totius operis
FINIS.

De Alia, sed generali, et unico instrumento
 comprehensa Aequatorij astronomici descriptione, Liber unus.
 Eodem Orontio Authore. &

fo. 15

Prima pars ipsius instrumentum paucis
 componere docet. &

1. **D**electabit forsitan quamplurimos reze
 astronomiae amatores, si ea quae singulatum fabricare
 docuimus instrumenta, in unum summum colligerimus, quod

non minus leuitate compositionis, quam vsus facilitate precellat: et veluti
 quale quoddam aequatorium singulis planetarum indifferenter accommodet.

Itaque ut ad rem ipsam ducamur, estque oblato accommodato plano,
 circa datum in eo centrum A, circuli zodiaci figuratur, sunt inuicem
 & numerus, sua cum signorum nominibus, aut caracteribus, solito more
 distributus: quae admodum primo capite libri primi antea dicitur instrumentorum
 sufficere expressimus. Sitque BCDE: Equid ad dextram prima Arctis
 partem, C partem ad Cancrum, D partem ad Capricornum, E partem ad
 Libram, & hoc dextrum respondet sub prima parte Capricornij.

descriptio part.
 Zodiaci.

2. **I**nsuper deinde ex tertia propositione libri secundi immediatè
 procedens, circa angulum loca singulorum planetarum, ad datum fabricare
 diligenter examinata. Quaeque anguli supponuntur in zodiaco, infra
 signorum ordine: et a singulis eorum angulum terminis singulis
 recte hinc per Acentrum in oppositam partem protrahuntur, interiore
 zodiaci circulo utriusque tangentibus. Cuilibet autem hinc proprie
 planetarum caracter, cuius angulum indicat, ad faciliorem eius distinctionem
 adiunxit. Sol igitur & Luna eandem lineam terminant, sunt & eundem
 angulum habebunt. His namque angulis hinc in A puncto ipsius
 mundi centrum representante sese interserant, propter motus ortuum
 & occasus tractatum, ad longos annos, absque errore sensibili, iam
 tam poterunt obtinere sedem: aut si volueris, una in zodiaco renouari.

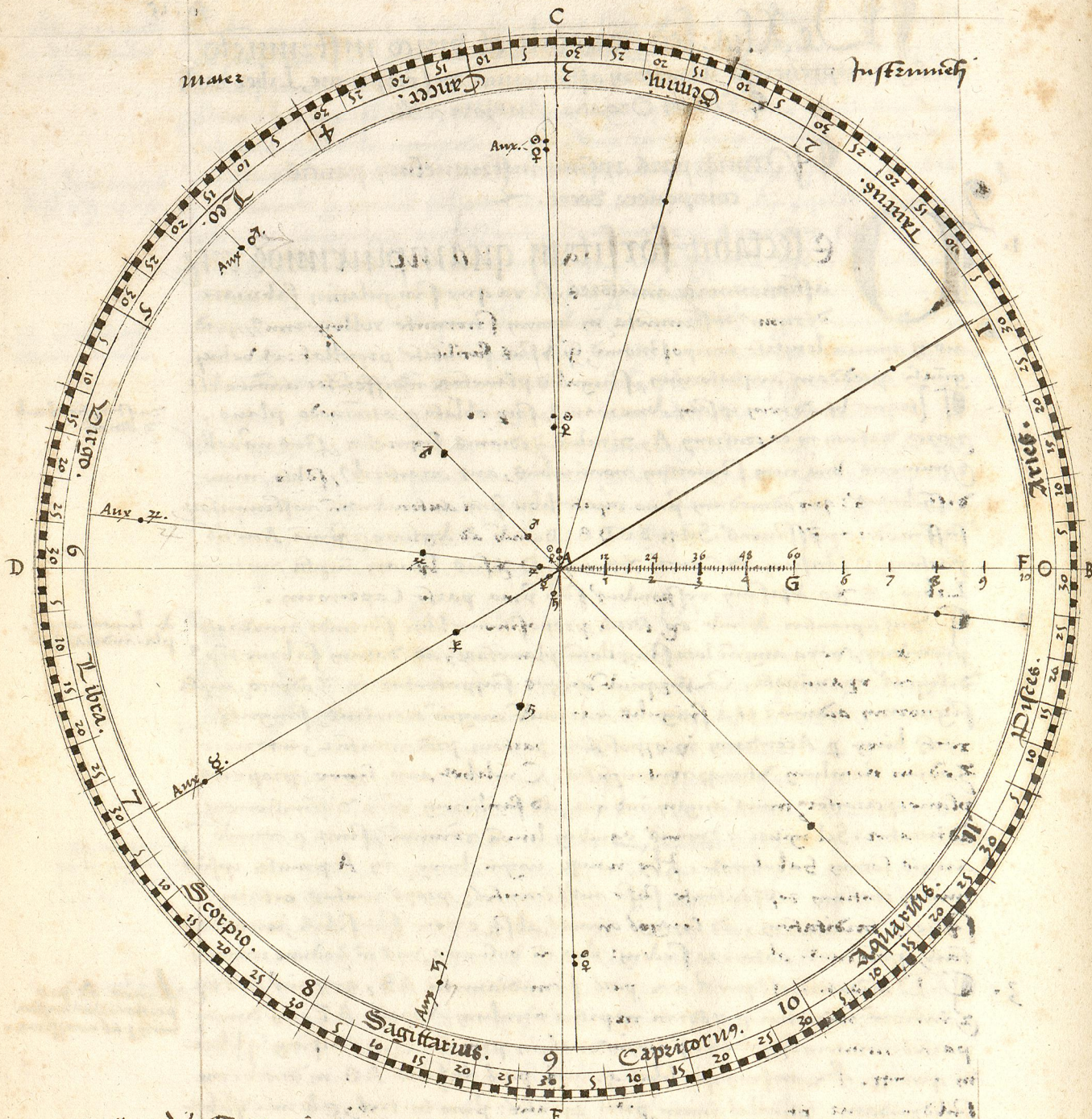
de hinc angul.
 pla. indistinctus.

3. **D**ividatur sequens ea pars semidiametri AB, quae inter Arctem
 & interiore mundi centrum zodiaci capitur circulum, utraque AF, in decem
 partes inuicem aequales: primo in duas in puncto G, & rursus quilibet
 in quinque. Rursus quilibet quinta pars ipsius AG in duodecim
 subdividatur punctis inuicem aequales: primo in tres, & deinde quilibet
 in quatuor. Eo quippe modo, ut ipsa linea AG, haec est dimidia eius
 AF in 60. partes inuicem aequales sit aequale distributa. Erunt enim
 AG totius anguli linea singulorum planetarum, ad mensurandas eorum
 distantias ac epicyclorum magnitudines admodum necessaria: tota autem
 AF ad proportionandas rectas instrumenti quibus, quae admodum
 singulatum infra videlicet accommodata. Quorum omnium figurata,
 in clariorum elucidatione, descriptio sequitur.

Linea ad pro.
 portionandas instru.
 nichil per necessaria.

Hic ita

Aequatorij generalis.

De collatione
equatorij
in unum instin.

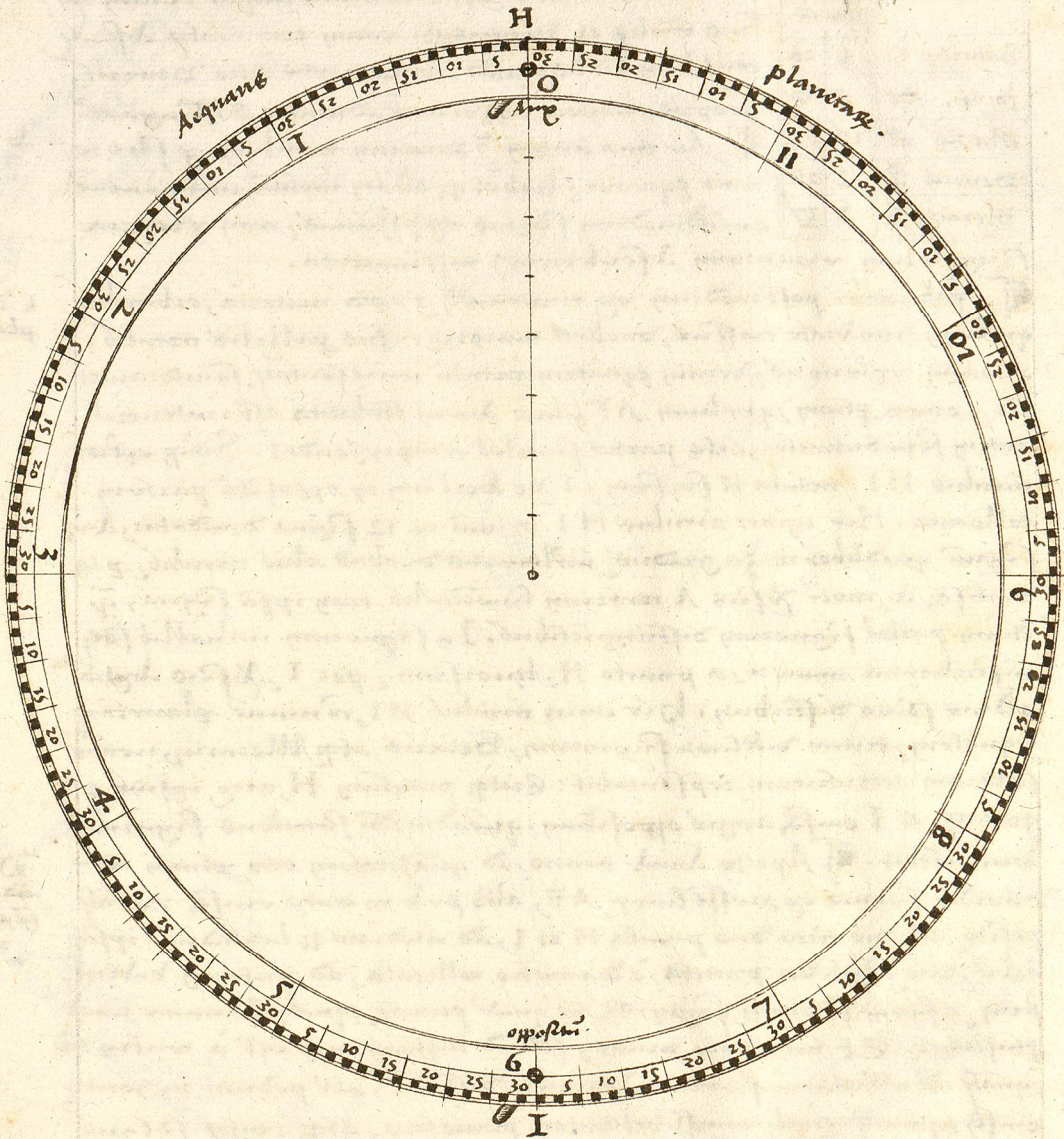
De die sola
et unum instin.

C Hic ita preparat, accipiantur eccentricitates et quantitas singulorum
quinque planetarum, ex precedentibus tabella, ad maiorem laboris expeditio-
simplicitate. Et in quolibet eccentricitate per punctum in linea A G,
ad instissimam minime abstraham; et deinde in peram angulo curvam
sigillatim traducantur, ab Aquino est per unum angulo horum, et
signat in eisdem angulum lineis punctis sine notulis, utrumque ipsius
equantur indravitibus. **P**ro Sole autem accipienda est vigesima
pars semidiametri equantur minime (quae ab uno solaris supplebit unum)
per unum

Aequatorij Generalis

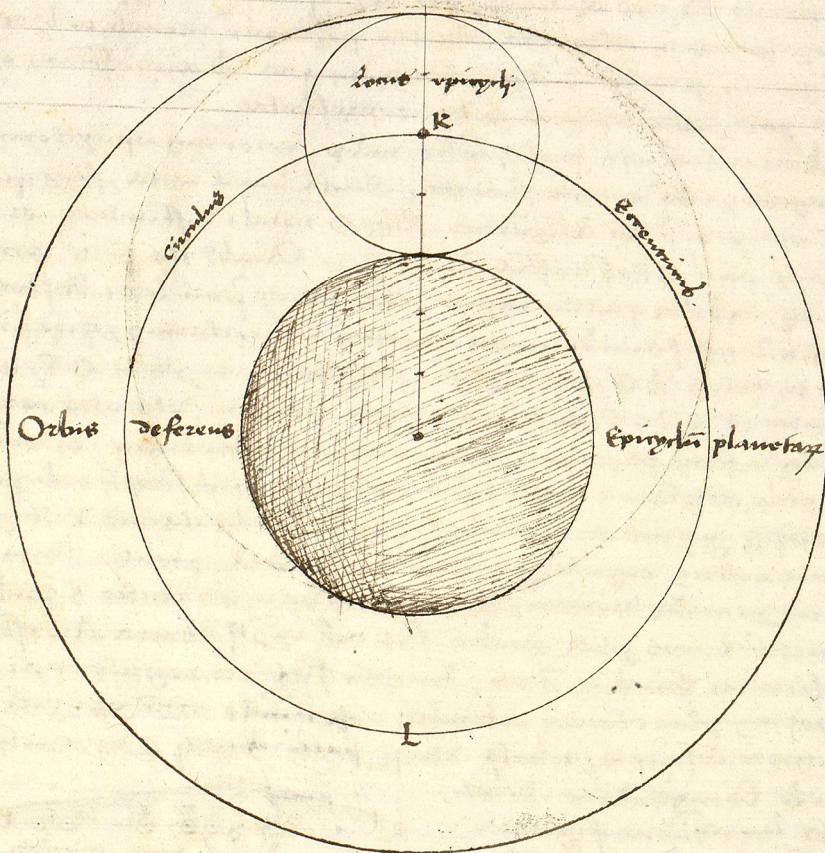
Ut in foramina sup. inferendiq. mater respondentia, intzare facile,
 nullo quoq. modo vanillare possint. Quae quid. omnia, tam
 ex pmissa, q. ex subscripta figura, deprehendi no. est difficile.

Orbis epicycli
 deferens. **C**onsum ex eadem, sed paulo utriusq. subtiliori materia, figur² 6.
 orbis deferens epicyclum planetarum: in Emu qui sequit^r modu.
 Distribuitur sup. eodem plano rimulis; rimis semidiametris 2 pa-
 rtem 7, quatum prefatam linea AF dicitur esse iustitum. Et
 sup. eodem r^oio, ut r^oio rimis, aliis rimulis distribatur, rimis
 semidiametris h^ois p^ois prioribus rimulis admissam comprehendat.
 In hoc aut^e rimulis, h^ois figuratur rimulis KL, habent^r q.
 semidiametris linea AG quinq. p^ois, hoc est dimidia ipsius AF.
 Hic nempe rimulis KL, totum planetarum epicyclum ab epicycli
 r^oio

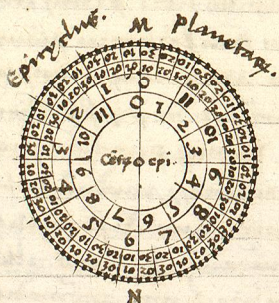

centro descriptum representabit. Referenda igitur sunt omnia
 epta duos extremos terminos prefatum orbem terminantes omnia
 tia, in hunc quippe modum, ut solus orbis uniformis integer re-
 maneat, in quo figendus erit epicyclus, velut infra dicitur.

7. Deinde fiat orbis circulus, cuius semidiameter duabus partibus
 re prefatis duorum partibus linea AF praefata componatur: sitque
 MN. Hinc quinq; circa idem centrum describantur circuli, quorum
 una cum ipso MN quinq; intervalla distinguenda, tanta et eo modo
 proportionata distantia, ut in primo et tertio 360 gradum distan-
 tione, in secundo et tertio eorum gradum unum, in quarto aut
 et quinto intervalla unius signorum intervallo fieri possunt. Dicitur

Commutat pla-
 netarum epicyclus.

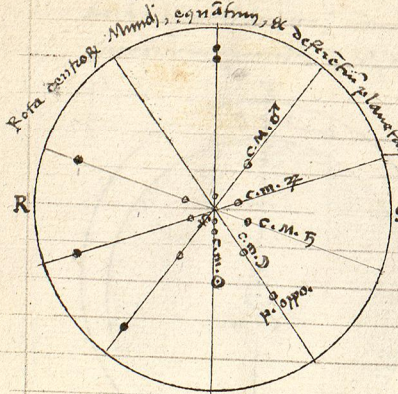

ergo per centrum eius epicycli recta quaedam linea MN
 N, que linea angulo medio vocatur, totum epicyclum
 bisariam dividens: dividaturque utraq; medietas
 epicycli in 6 signa, et signum quodlibet in 30 gradus,
 quibus hinc signa ipsa distinguenda, a primo
 ad ultimum usque intervallo, que aut gradus de 5 in 5,
 vel 10 in 10 subdividantur, a primo facti usque ad
 quartum. Et factis in primo circulo et ultimo
 gradum distinctionibus, ordinetur in quarto signo,
 in secundo

linea angulo medio
 epicycli.

fo. 18.

Pro Sole autem, traduntur auctores tabellam
 versus centrum Mundi Venus vigesima
 quartam partem secundum diametrum equalem HI;
 erunt itaque Mundi centra ipsius Solis atque
 Venus admodum vicina, in instantium
 sufficientibus existerit magnitudinibus. In qua
 porro linea, Venus angulis oppositum, collocabitur
 Mundi centrum ipsius Lunae. et sub ipso
 puncto oppositum, iuxta lunarem deflectionem
 convenientiam, que est partem 10 et 19 mi-
 nutorum, qualium angulis linea (qua representat

Solis distantia
 De Luna est
 tantum.

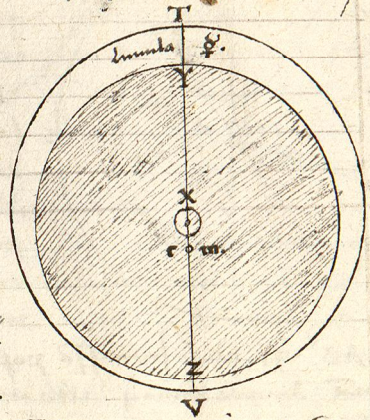
fat AG) est 60. Inmissa postea rotam per quodlibet Mundi
 centrum (simplex lunarem) alio autem sub equantem centrum quatuorlibet
 reflexo, sunt puncta inveniuntur proxima: quibus (invariato vicino)
 respondentia puncta in mutue notentur instantibus, ab ipso quidem
 centro A Venus proprias angulis equalibus distantia collocata. Hec de-
 mum, atque in mutue respondentia puncta, centrum quoque A, utriusque
 singula Mundi centra in eadem tabella seu rotula RS, conveniunt
 ad perpendiculari & equaliter aptam p[er]pendicula: item & centra equantem
 una cum centro venientem Solis, et puncto Lunae opposito, que in eadem
 sunt notata tabella, sed minoribus utriusque foraminibus. Quibus
 absolutis, fabricandi sunt tres claviculi: quorum unus in p[er]fecta
 puncta seu foramina, supra centrum equantem, Venus angulis opposita
 subintrabit, absque notabili capite & minutia: secundum vero punctum
 hinc in centrum A, & singula Mundi centra planetarum, cui
 prominens esto caput, & intelligatur in eodem filio sericem ad
 modum subtilis lineam veri motus sine longi planetarum inditab:
 tertius vero claviculus brevior ac subtilior rebus in singula
 equantem centra, atque punctum Lunae oppositum figurandum erit
 ad unum caput filium prioris similiter circumligatur, quod li-
 nee motus in equantem, utriusque lineae angulis unum in
 figuratur officio: Veluti, cum usum apertum instant, videbitur.

de claviculis ad
 instantibus
 motu facit.

10 **C**onstitutum tandem partimulare simulorum artificum ipsi Mercurio fabri, que pro Mercurio
 rari. Id reparatur ergo tabella seu rotula alta similitudinis, prioris ex omni
 parte similibus & equalibus: que sit ubi grata TV. Per hunc ergo tabellam
 centrum, circa quendam lineam proficiatur TV: sitque centrum ipsius tabellae
 X rotula designati. Erunt ergo punctum X, centrum deflectionis, cum ipsorum
 est in angulo partem unum: unum distantia a centro Mundi sunt esse
 de his 7 partem et 50 minorum, qualium angulis linea est 60, veluti
 p[er] illud caput quarto premisimus. Supputentur ergo 7 partes
 & 50 minuta ex linea AG, et deinde traduntur ab X sub V: fiatque
 ibidem punctum, quod Mundi centrum mercurianum appellabitur. Hec
 autem convenientia, in tres partes equaliter dividatur: & scribaturque
 unum

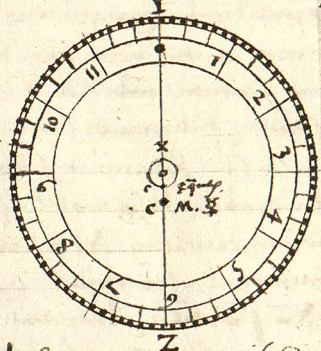
primus circulus §.

circulus viciniorum dimissionibus ipsi x proximis, minus manifestis
 transferat p primis x, et p centum equatis sup Mundi centrum
 proxime collocatum. Deinde intra seipsum
 unum parum viciniorum, describat circulus
 YZ: minus manifestis distet a puncto
 V p ipsius per viciniorum secundam centrum
 superiusq; lunula TV: ea tamen in
 distet, ut ipsa lunula intra constantia
 tunc se habet equidistanti a seipsum, et viciniorum
 YZ, et ei pro seipsum equales, intra eadem
 lunula ab seipsum variatione libere viciniorum
 duratur. Hinc deinde circulo YZ tres
 viciniorum distribuatur parallelis, et una in ipso, et

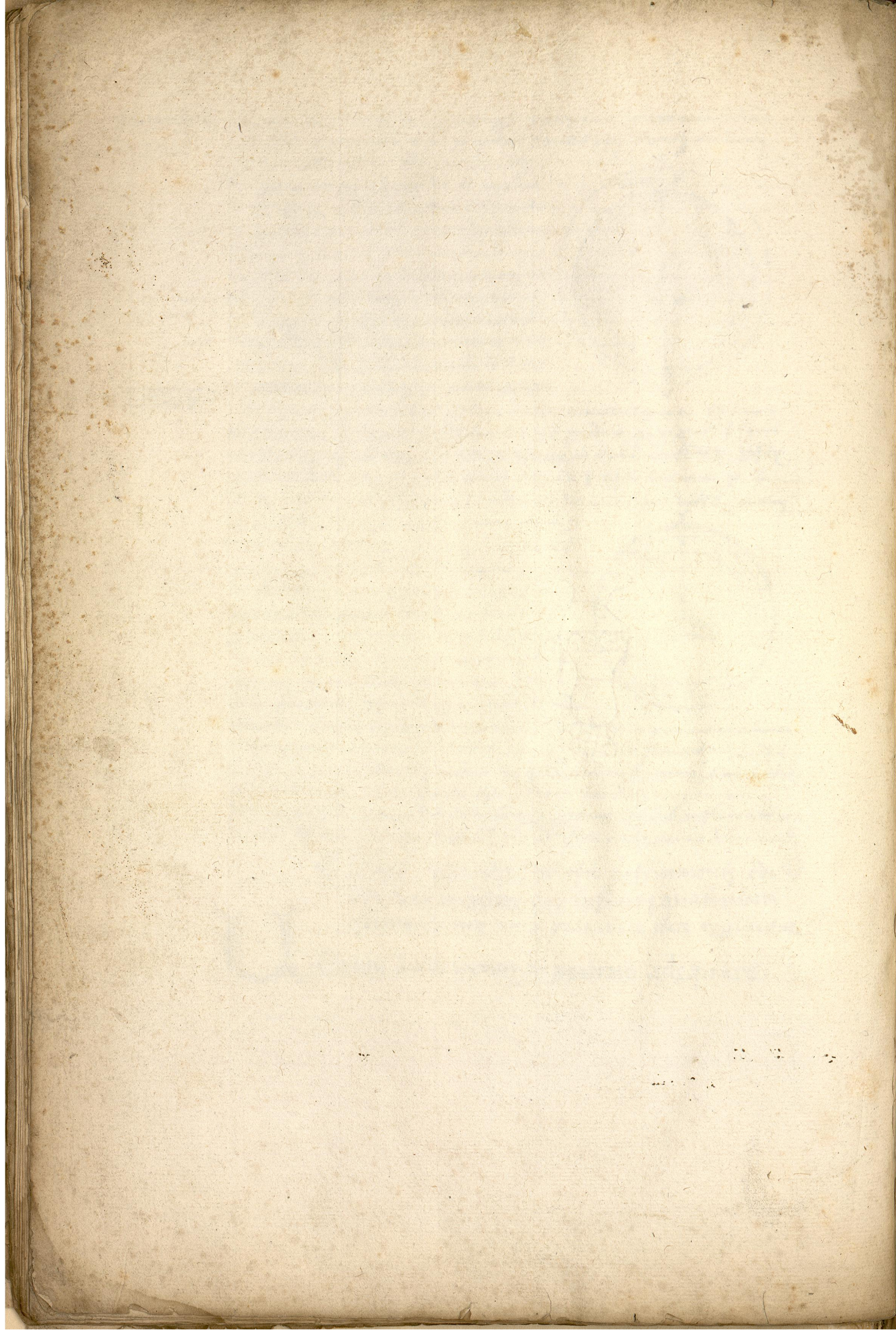
Argumentum viciniorum
 a seipsum §.

solito more proportionata distinguuntur intervallo: que in 12 signa
 dividantur, et signa quodlibet in 30 gradus, sed quod signa
 ad septem ipsius lineae YXZ, et quodlibet ad lineam constantem. Ipse
 poro gradum atq; signorum numerum, ab Y sub septem, p Z
 ad lineam suo distribuatur ordinem. Hinc viciniorum circulus Z, viciniorum
 centum a seipsum circa centrum parum viciniorum
 viciniorum circulus VX, minor quinto capere
 quicquid ipsius primi libri a seipsum arcu
 modabitur. Per viciniorum tamen tamen
 equantibus se ipsius Mundi centrum: itaq; ad
 proportionate viciniorum foraminibus, ut clavis
 minor in centro Mundi, minor autem in
 equante centrum facile demittatur. Jam
 item foraminum seipsum Y, p seipsum manifestis,
 atq; illi respondens in seipsum instrumenti tabula, et propria angulis lineae
 tamen quod distans ab Arctico, quantum ipsius foraminum solibus YZ
 distat a proprio Mundi centro: in quod quidem foraminum, clavis ab seipsum
 viciniorum capere, cum fuerit operis viciniorum tamen viciniorum.
 Hinc igitur sunt, que ad viciniorum et septem ipsius instrumenti vi
 a viciniorum seipsum compositione, ut ad seipsum viciniorum parum viciniorum.

¶ Pars secunda, de usu instrumenti: edocet
 videlicet qualiter per ipsius equatorium
Uviciniorum Solis locum in primis adaequare.

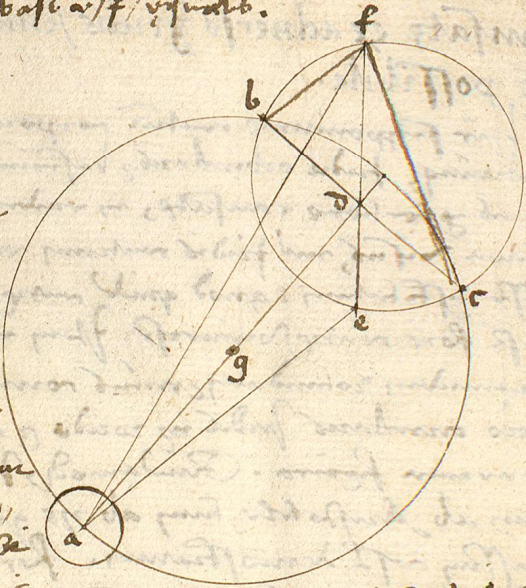

triangulo communi. Bina namq; lada $ad/rd/c/$ trianguli
 $a/d/c$, sunt equalia duobus latibus $ad/Bd/f/$ trianguli $ad.f.$
 aliumq; alti: et basi a/c , basi $a/f/$ equalib.

Angulus igitur ad/c , &
 Ducta p[er] m , equalis est
 angulo $ad/f.$ Recta igitur
 ad , incidit in recta cf ,
 rursus utrobq; duos an-
 gulos summe equalib: ergo

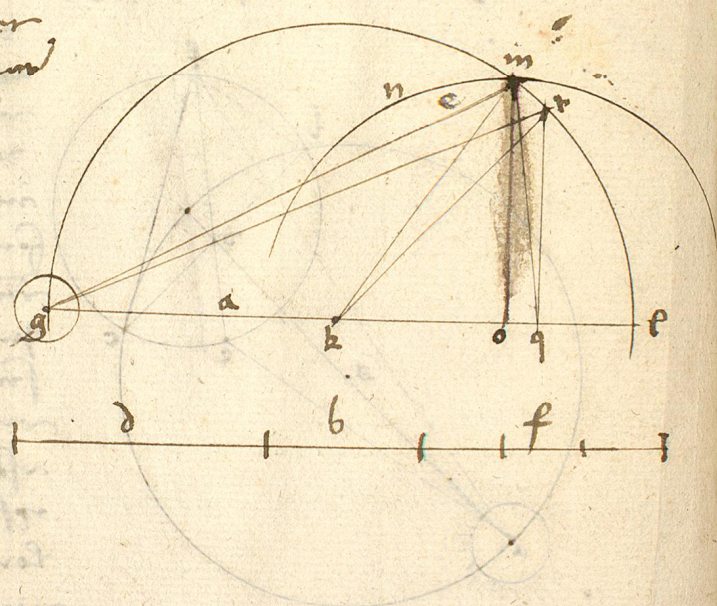
q[ui]d si d[icitur] diffinitio est
 hinc, q[ui]a in bd est angulus
 equalis est angulo fd/c :
 utiq; ad/c & ad/f sunt
 ut in utroq; e ad/c & ad/f .
 Quid rursus ergo si
 sit ab/c & ad/c sunt
 ut q & q utrobq;

rectos, q[ui]a d[icitur] diffini-
 tiom[us] p[er] m , h[or]izontis
 namq; sup[er]sum[us] alti, ut sup[er]
 frid[us] sup[er]sum[us] ad & ad/c ,
 ut ad/c & ad/f sunt
 ut in utroq; e ad/c & ad/f .
 Quid rursus ergo si
 sit ab/c & ad/c sunt
 ut q & q utrobq;

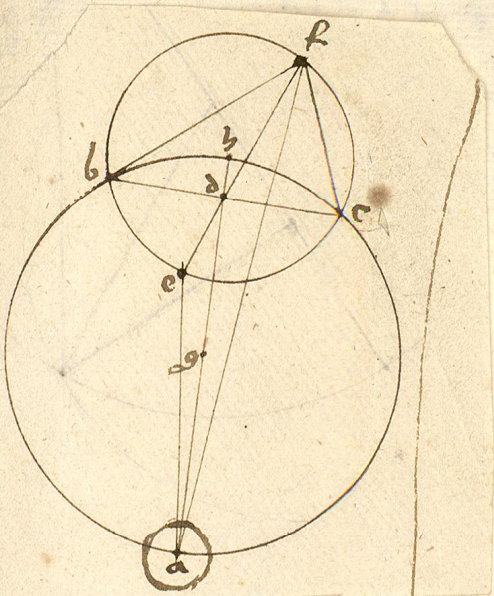
ergo horum e frid[us] in p[ar]te ad b/c / d[icitur] h[or]izontis, in p[ar]te
 horum e frid[us] in p[ar]te ad b/c / d[icitur] h[or]izontis, in p[ar]te
 ab/c & ad/c sunt ad & ad/c / d[icitur] h[or]izontis, in p[ar]te
 in p[ar]te: ut ad & ad/c sunt ad & ad/c / d[icitur] h[or]izontis, in p[ar]te
 ut ad & ad/c sunt ad & ad/c / d[icitur] h[or]izontis, in p[ar]te
 ostend[er]e

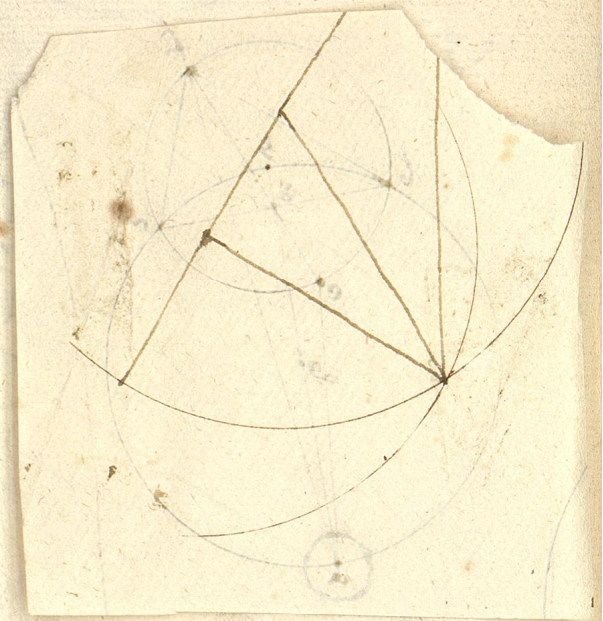
idem aliter et iuxta viam
 Aristotelis demonstrare.

igitur igitur Aristotelis cap. 6. lib. iii. Me-
 teorologiarum frid[us] no[n] posse uadere
 sup[er] horum in n[on]da integrum nec
 in p[ar]te p[er]mittit maior. Quid aut[em]

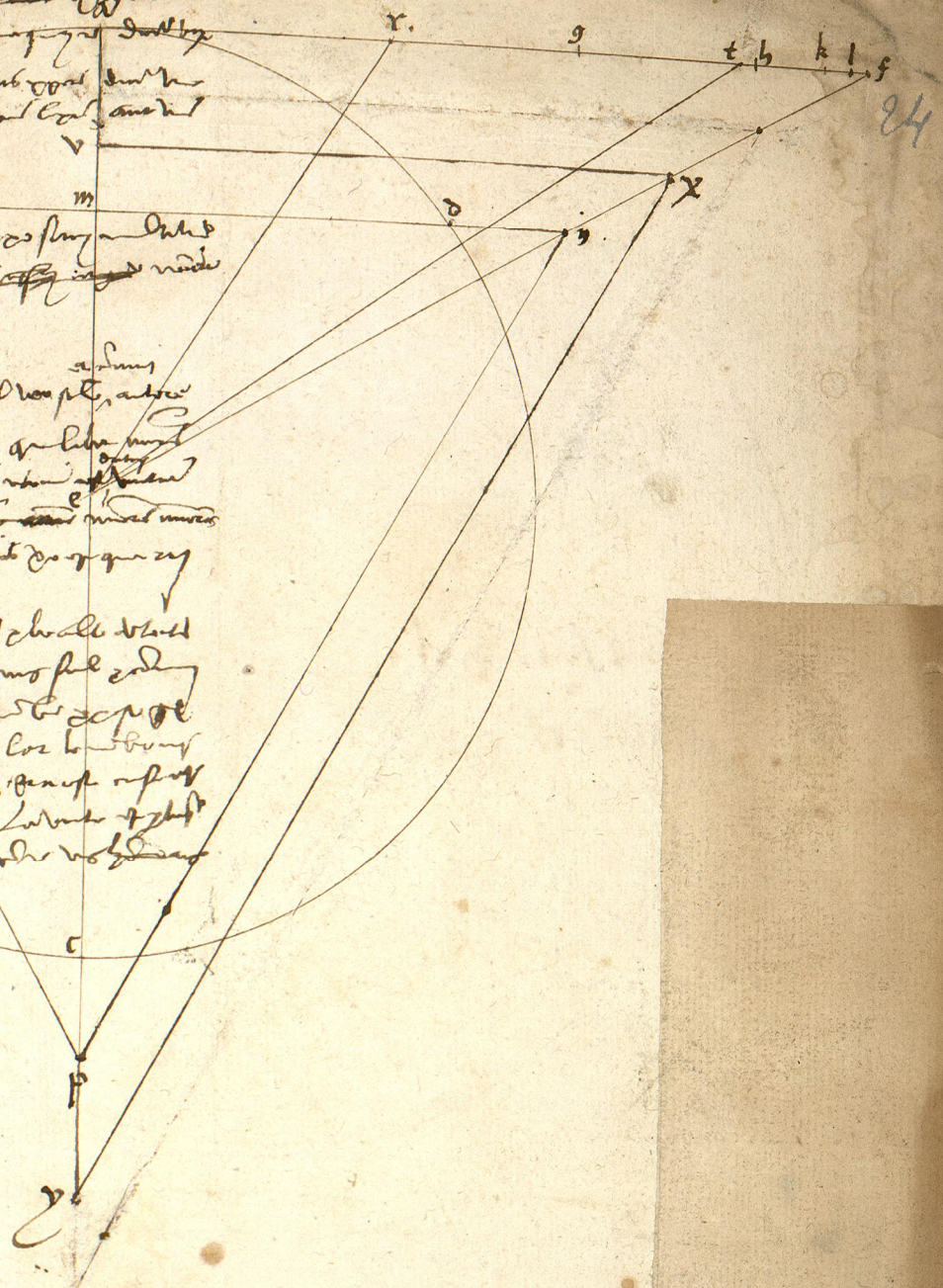

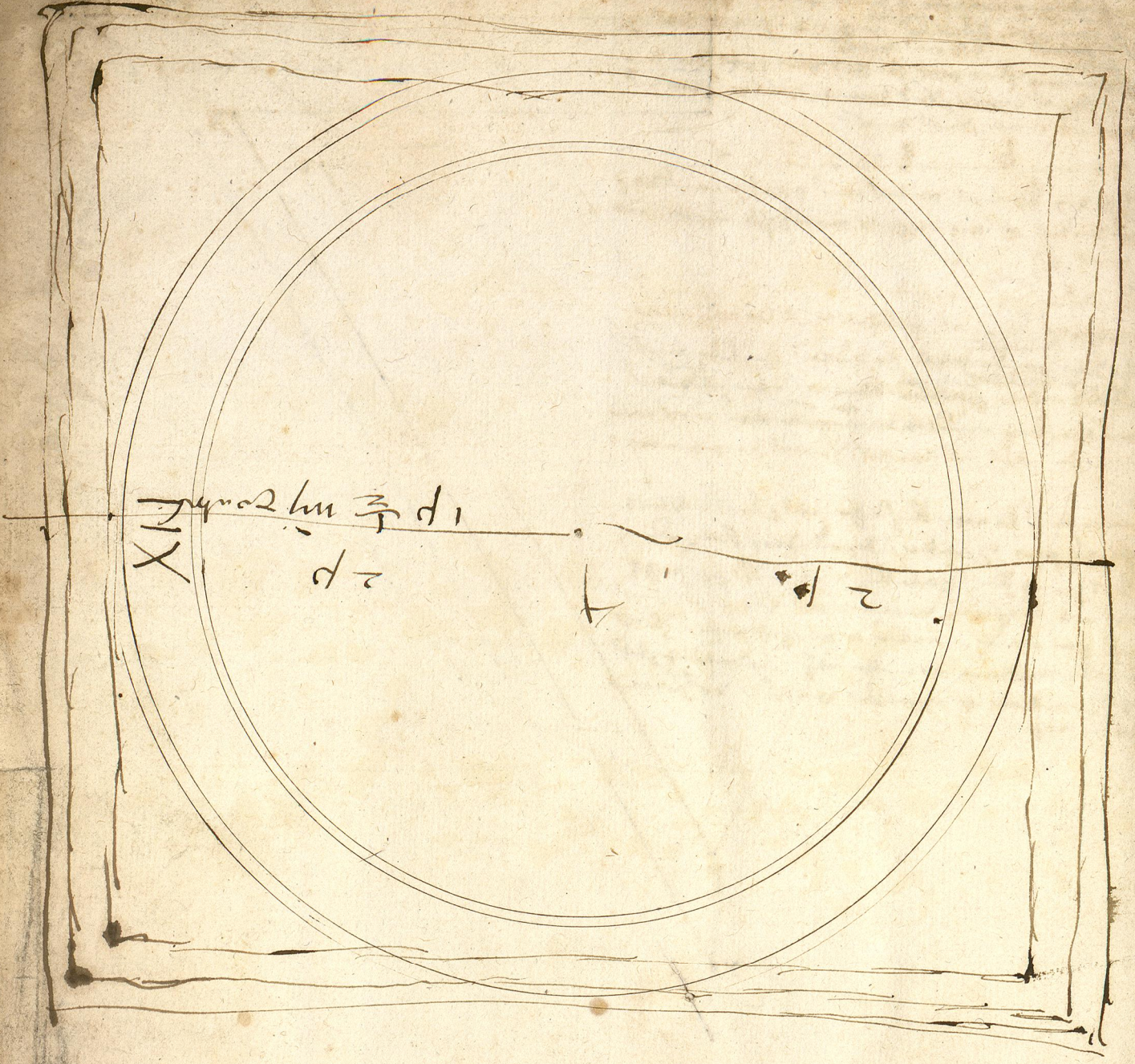
Handwritten text at the top left, including the word "Dissolubilis" and other illegible script.

Second block of handwritten text, starting with "Ep...".

Third block of handwritten text, starting with "Quod...".

Fourth block of handwritten text, starting with "Tunc...".

1 p $\frac{1}{2}$ m $\frac{1}{2}$ p

2 p

2 p

1

X

96

